

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1000

17. LIPNJA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

SADRŽAJ

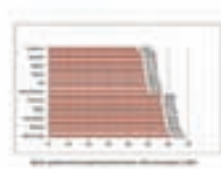
8

Anketa
Riječ naših čitatelja

10

U susret popisu stanovništva (IV.)
**Dobno-spolna struktura
hrvatske populacije**

12

Miroslav Stantić, muzikolog,
zborovođa, dirigent i orguljaš
**Koračati kroz život
s glazbom**

20

Žetva ozimih usjeva
**Manji prinos
i upitna cijena**

30

6. Dani Antuna Gustava Matoša
u Srbiji i Hrvatskoj
**Tragovima
velikog književnika**

44

Tisuću sportskih rubrika
Hrvatske riječi
**Neka od najvećih
sportskih imena**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica
List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Partnerstvo s Gradom Ilokom

Prekogranična suradnja

Gradonačelnica Iloka **Marina Budimir** i njezina suradnica **Marija Dobošević** posjetile su 15. lipnja Hrvatsko nacionalno vijeće. U okviru održanog sastanka predsjednik Izvršnog odbora HNV-a **Lazar Cvi-jin** i članica Izvršnog odbora HNV-a zadužena za obrazovanje **Margareta Uršal** predstavili su rad krovne institucije hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i obrazovanje na hrvatskom jeziku.

Ovom prilikom potpisani su i ugovori za projekt prekogranične suradnje Grada Iloka i HPD-a **Bela Gabrić**, a gradonačelnica Budimir izjavila je kako ta lokalna samouprava zna za potrebe Hrvata u Srbiji i samim time podupire projekte, posebice u području obrazovanja.

»Bila je ovo izuzetna prilika gdje prekograničnom suradnjom možemo provesti u djelo projekte koje smatramo prioritetnim. Radujemo se ovome partnerstvu koje će pomoći i u obrazovanju«, kaže Budimir.

Po njenim riječima u Iloku počinje najduža pješačka ruta u Hrvatskoj koja iznosi 2.200 km. Ilok je najistočnije točka te pješačke rute, najsjevernija je Sveti Martin na Muri, najzapadnija točka je u Savudriji u Istri, dok je najjužnija na Prevlaci kod Dubrovnika. Ovim projektom bit će izgrađene postaje na kojima će se pješaci moći zakloniti od kiše, odmoriti, a kako je naglasila bit će izgrađene na području Vukovarsko-srijemske županije.

Još prije tri godine održani su inicijalni susreti s gradonačelnicom Iloka i lokalnom srednjom školom vezano uz suradnju u području obrazovanja, što je nažalost zaustavila pandemija.

»Ovo je bila prigoda da ponovno pokrenemo već dogovorene procese suradnje koji se u prvom redu tiču edukacijskih programa i izvannastavnih aktivnosti učenika koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku te se nadamo novim sadržajima koji će obogatiti školovanje naših učenika. Radosni smo što smo izabrani u ovome prijektu i što imamo osigurana sredstva za nabavu udžbenika za učenike cjelovite nastave na hrvatskom jeziku, u osnovnoj i srednjoj školi«, izjavila je Margareta Uršal.

Po njenim riječima ovim projektom za udžbenike je osigurano 90 tisuća kuna, a udruga HPD **Bela Gabrić** snosit će troškove PDV-a.

AP Vojvodina

Stočarima skoro 100 milijuna za opremanje farmi

Pokrajinski tajnik za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo **Čedomir Božić** uručio je u ponedjeljak, 13. lipnja, stočarima iz AP Vojvodine ugovore o dodjeli ukupno 98,2 milijuna dinara bespovratnih sredstava za opremanje farmi širom Pokrajine. Ugovore su dobila 104 korisnika, koja će za odobrene investicije uložiti nešto više od 70 milijuna dinara vlastitog novca.

»Za opremanje stočarskih farmi ove godine smo imali proračun od 110 milijuna dinara, znatno više nego prethodne godine kada smo na raspolaganju imali 90 milijuna dinara«, kazao je Božić i dodao da su za poticaje aplicirala 123 korisnika, da su odobrene 104 validne prijave nositelja poljoprivrednih gospodarstava, a da 19 nije ispunilo propisane uvjete. Božić je naglasio da će resorno tajništvo i naredne godine nastaviti s ovom

podrškom poljoprivrednim gospodarstvima u AP Vojvodini.

»Ovo je samo jedan od vidova podrške unaprjeđenju rada poljoprivrednih gospodarstava, prije svega onih kojima je stočarstvo osnovna djelatnost«, naveo je Božić i dodao da će stočarstvo u Pokrajini imati podršku i kroz druge linije natječaja, te pozvao poljoprivrednike da apliciraju za poticaje tog tajništva.

Na ovogodišnjem natječaju gospodarstva su dobila bespovratna sredstva za sufinanciranje opremanja farmi – govedarskih, svinjarskih, ovčarskih, kozarskih i peradarskih, zatim za nabavu opreme za mužu, za hlađenje i skladištenje mlijeka, za gnojdbu, te za pripremu, rukovanje i distribuciju koncentrirane i kabaste stočne hrane na gospodarstvu.

(APV)

Žigmanov i Vojnić na Općem saboru HDZ-a

Plenković: Hrvati u Srbiji, uz vas smo!

Predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** bili su gosti XIX. općeg sabora Hrvatske demokratske zajednice, koji je održan u subotu, 11. lipnja, u Zagrebu.

Predsjednik HDZ-a **Andrej Plenković** je u svom govoru, među ostalim, kazao kako je pitanje Hrvata u Srbiji izrazito važno, kao i da je Hrvatska pokazala najviše standarde kada je riječ o zaštiti svih nacionalnih manjina u toj državi.

»To očekujemo i od nama susjednih zemalja, osobito onih u kojima žive hrvatske manjine. Tomislave i Jasna,

Hrvati u Srbiji, uz vas smo! Hrvatska demokratska zajednica i Vlada Hrvatske podržavat će vas kao i do sada – i još i više!«, rekao je Plenković.

Osim nazočnosti, predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov se i obratio sudionicima Općeg sabora HDZ-a. U svojem govoru zahvalio je svim dužnosnicima Hrvatske demokratske zajednice sa svih razina vlasti na dosadašnjim podrškama u nastojanjima i projektima Hrvata u Srbiji.

»I sada i ovdje treba osvijestiti da, zbog različitih nepovoljnosti društvenog ambijenta i prilika koje nama u Srbiji nisu naklonjene, opstojnost Hrvata u Republici Srbiji daleko je izvjesnija uz vaše podrške. Naši naponi da očuvamo hrvatsko ime i izgradimo perspektive za naš narod na krajnjem Istoku hrvatskoga etničkog prostora čine se uspješnijim uz vašu pomoć, naša nastojanja da kvalitetno odgovaramo na izazove pred kojima se nalazimo jednostavnije se i lakše ostvaruju kada ste uz nas i sa nama«, kazao je Žigmanov.

Dodao je i kako hrvatska zajednica u Srbiji pred sobom ima velike zadaće te da joj je i dalje potrebna pomoć Hrvatske. »Znademo da je u vodstvu i članstvu Hrvatske demokratske zajednice imamo«, naglasio je on.

Na marginama Sabora, Žigmanov je imao i kratki susret s predsjednikom Europske pučke stranke **Manfredom Weberom**. Kako je Žigmanov naveo na svojem Twitteru, razgovarali su, među ostalim, i o mogućem učlanjenju DSHV-a u obitelj europskih pučkih stranaka.

H. R.

Jednokratna pomoć za studente u Srbiji

Hrvatsko nacionalno vijeće i Hrvatsko prosvjetno društvo **Bela Gabrić** iz Subotice, koje je osiguralo sredstva na natječaju Veleposlanstva Hrvatske u Srbiji za 2021. godinu, isplatit će do konca lipnja 30 stipendija/ jednokratnih pomoći u iznosu od 6.000 dinara studentima koji su Hrvati, a odabrali su studirati u Srbiji.

Od dokumentacije potrebno je dostaviti: popunjenu i vlastoručno potpisanu Prijavnicu za jednokratnu pomoć/ stipendiju za studente (dostupnu na mrežnoj stranici Udruge u odjeljku Dokumenti: <https://hpd.belagabric.weebly.com/dokumenti.html>) i uvjerenje ili dokaz s fakulteta da ste redoviti student.

Skeniranu dokumentaciju potrebno je dostaviti na e-mail: hpd.belagabric@gmail.com. Rok za prijavu je 26. lipnja 2022. godine.

Sve prijave pristigle do tada na naznačenu e-mail adresu, pregledat će komisija Udruge i 28. lipnja objavit

rezultate na mrežnoj stranici Udruge. Ubrzo nakon toga pristupit će se potpisivanju ugovora i dodijeliti jednokratne pomoći studentima.

H. R.

Prvih tisuću

NIU Hrvatska riječ osnovana je 8. svibnja 2002. godine, prvi broj tjednika tiskan je 31. siječnja 2003. godine. Broj od 17.6.2022. godine tisućiti je broj Hrvatske riječi

Broj koji je danas izašao iz tiska i koji je, nadam se, već pred vama čitateljima, tisućiti je broj *Hrvatske riječi*. Iza nas je 1.000 naslovnica, tisuću intervjua, deseci tisuća naslova i stotine tisuća stranica tekstova novinara i suradnika tjednika. Rasli smo i razvijali se ovih tisuću brojeva. U tih tisuću brojeva bili smo svjedoci političkih, društvenih i gospodarskih promjena u državi u kojoj živimo, svjedoci političkih odnosa Srbije i Hrvatske. Ali, ono što je važnije, u tih tisuću brojeva pratili smo i bilježili sve što se događalo u hrvatskoj zajednici u Srbiji. Pratili smo početak obrazovanja na hrvatskom jeziku, ostvarivanje prava na službeni uporabu jezika, rad kulturnih udruga, političko djelovanje. Iza ovih 1.000 brojeva ostala je kronika rada, razvoja i problema naše manjinske zajednice, ali i općih političkih i društvenih prilika.

Ponovo Hrvatska riječ

Danas je iz tiska izašao tisućiti broj *Hrvatske riječi*, ali osim tog broja još nekoliko je važnih datuma. Prije 20 godina, točnije 8. svibnja 2002. godine, osnovana je Novinsko-izdavačka ustanova *Hrvatska riječ*. Odluku o osnutku donijela je Skupština AP Vojvodine i time su i Hrvati kao nova nacionalna manjina u Srbiji dobili pravo na informiranje na svom materinskom jeziku. To pravo proizišlo je iz Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina tadašnje Savezne Republike Jugoslavije, kojim je Hrvatima, konstitutivnom narodu države koja se raspala, priznat status nacionalne manjine u njezinom ostatku (Srbija i Crna Gora). Iz tog Zakona proizišla su prava na službeni uporabu jezika i pisma, obrazovanje i informiranje na hrvatskom jeziku. Zakon je usvojen koncem veljače 2002. godine, a u svibnju je osnovana NIU *Hrvatska riječ*. Nije pretjerano reći da je to jedan od najvažnijih događaja u institucionalnom razvoju hrvatske zajednice nakon demokratskih promjena u Srbiji 2000. godine. Odluci tadašnje pokrajinske Skupštine prethodili su mjeseci rada **Tomislava Žigmanova**, **Lazara Merkovića** i pokojnih **Josipa Buljovčića** i **Milovana Mikovića** na izradi projekta za osnivanje ustanove. Formalni nositelj inicijative za osnutak NIU *Hrvatska riječ* bilo je Hrvatsko akademsko društvo. Iako se sve ovo događalo nakon demokratskih promjena, trebalo je

političke mudrosti i vještine da bi se sve posložilo i da bi odluka o osnutku medija na hrvatskom jeziku dobila potporu zastupnika u Skupštini AP Vojvodine. Ključnu ulogu u tome imali su **Stipan Stipičić**, **Kalman Kuntić** i **Đorđe Subotić**.

I konačno, 8. svibnja stekli su se i formalno-pravni uvjeti za pokretanje glasila na hrvatskom jeziku. Time je i hrvatska manjina u Srbiji dobila pravo na informiranje na svom materinskom jeziku, pravo koje su druge manjinske zajednice u Vojvodini imale desetljećima. Dileme oko imena novinsko-izdavačke ustanove i tjednika nije bilo. Ustanova i list dobili su ime, najprije po dnevniku, a kasnije tjedniku koji je izlazio u Subotici od 1945. do 1956. godine.

Od osnutka NIU *Hrvatska riječ* do tiskanja prvog broj prošlo je skoro devet mjeseci. Prvi broj *Hrvatske riječi* je pred čitateljima bio 31. siječnja 2003. godine.

Hrvatska riječ tako je stala uz ostala glasila na jezicima nacionalnih manjina Vojvodine, ali se tek trebala boriti za svoje čitatelje i svoju poziciju i u medijskom mozaiku Vojvodine i Srbije.

Do 2004. godine osnivač NIU *Hrvatska riječ* bila AP Vojvodina, a 2004. godine Skupština AP Vojvodine donijela je odluku o prijenosu osnivačkih prava nad manjinskim medijima na nacionalna vijeća, pa je od te godine osnivač NIU *Hrvatska riječ* Hrvatsko nacionalno vijeće.

Iz broja u broj

Tjednik *Hrvatska riječ* danas se tiska na 52 stranice, a sadržaj u novinama rezultat je rada tima novinara, fotografa, lektora, prelamača, suradnika, koji zajednički planiraju i realiziraju sadržaj koji je svakog petka pred čitateljima. Ali broj koji vi sada držite u rukama za nas je već završen u srijedu, kada novine predajemo u tiskaru, a pred nama su 52 nove prazne stranice koje treba isplanirati i popuniti do naredne srijede. Isplanirati ih tako da zabilježimo sve ono što se događa u zajednici Hrvata u Srbiji, od Subotice do Niša, bilo da je to rad udruga, aktivnosti profesionalnih institucija ili pojedinaca. Svjesni smo da mnogi događaji, postignuća ne bi ostali zabilježeni da nije *Hrvatske riječi*. Ali posao novinara nije samo praćenje i izvještavanje o događajima. Posao novinara je uka-

zivanje na probleme, traženje odgovora na pitanja na koja se ne želi odgovoriti. Sve je to sadržaj našeg tjednika.

A kada planiramo novi broj, nastojimo sadržajem biti prisutni u svim dijelovima Vojvodine/Srbije, jer želimo svoje čitatelje imati u Subotici, Somboru, Beregu, Novom Sadu, Beogradu, Starčevu i drugim mjestima.

U današnje vrijeme, kada jedna vijest »živi« tek nekoliko sati, izazov je pripremati tjednik, a još veći izazov pripremati tjednik za manjinsku zajednicu. Koliko prostora dati temama koje se direktno tiču same zajednice, a koliko prostora općim temama, jer Hrvati u Srbiji nisu izolirana zajednica na koju ne utječu problemi u društvu, politici, odnosima Srbije i Hrvatske, gospodarstvu. Nastojimo pomiriti i jedno i drugo.

Kao što nastojimo pronaći i druge načine kako bismo došli do čitatelja, prateći suvremene načine plasiranja informacija. Uz tiskani tjednik, tu su i naša internetska stranica, ali i Facebook stranica na kojima, ne čekajući tiskanje tjednika, objavljujemo vijesti i informacije o najvažnijim događajima između dva broja.

Financiranje nam je osigurano iz pokrajinskog proračuna, ali također nastojimo kroz projekte osigurati sredstva za nove rubrike i nove načine prezentiranja našeg sadržaja. U suradnji s drugim medijima prisutni smo i u širem dijelu javnosti.

Tisuću brojeva je iza nas. Novih tisuću pred nama. S novim izazovima. I nadamo se i s novim mlađim članovima naše redakcije.

Z. V.

Anketa

RIJEČ naših čitatelja

U dosadašnjih tisuću brojeva tjednika *Hrvatska riječ* pisalo se o nebrojeno događaja i ljudi iz raznih sfera života ovdašnje hrvatske zajednice. Sve to bilo je i jeste više nego važno zabilježiti, što zbog značaja čuvanja traga o jednom narodu, njegovim aktivnostima, uspjesima, problemima, tako i zbog važnosti informiranja svakog pojedinca. Naš tjednik zapravo i postoji zbog onih

kojima je namijenjen i bez kojih njegova misija ne bi imala smisla, a to su naši čitatelji. Stoga u ovom jubilarnom, tisućitom, broju donosimo njihove dojmove i mišljenja koja se tiču jedinog tjednika na hrvatskom jeziku u Srbiji, odnosno njegovog sadržaja – o tome što rado čitaju u njemu, što bi promijenili, kojim temama dopunili...

Joso Miković, Subotica: »*Hrvatsku riječ* čitam redovito i drago mi je što se svakoga petka mogu informirati o događajima unutar hrvatske zajednice na ovim našim prostorima. Želio bih malo više čitati o glazbi, prije svega tamburaškoj, jer ona je neraskidivi dio našega naroda«.

Ivan Arančić, Subotica: »Čitatelj sam *Hrvatske riječi* od njenog prvoga broja, a dugo sam bio i korisnik godišnje pretplate. U novini najviše volim čitati tekstove koji imaju povijesnu poveznicu s brojnim događanjima iz života Hrvata, ali i ostalih naroda koji stoljećima žive na teritoriju Subotice i Vojvodine«.

Jelka Ćurčić, Šid: »Redovito čitam tjednik *Hrvatska riječ*. Uglavnom čitam sve kolumne, jedino ne volim čitati o politici. To su jedine teme u tjedniku koje izbjegavam čitati. Najviše volim čitati o događanjima hrvatske zajednice koja se organiziraju u Vojvodini. Te događaje najviše pratim i volim vidjeti fotografije narodnih nošnji i sve ostalo što krase našu tradiciju i kul-

turu. Mislim da je tjednik na hrvatskom jeziku iznimno važan. *Hrvatska riječ* jedine su novine na hrvatskom jeziku

iz kojih možemo čitati o događajima i svim aktualnostima hrvatske zajednice. Voljela bih kada bi bilo više tekstova o njegovanju starih običaja, ne samo o pojedincima koji ih njeguju, jer mislim da jedna zajednica ne može počivati na jednom pojedincu već da treba skupine ljudi i sekcije koje njeguju našu tradiciju više isticati. Naša društva bi se trebala temeljiti na zajedničkom donošenju odluka i poštivanju starih običaja. Tehnika je vidno uznapredovala i lijepo je prisjećati se svega onoga kako je nekada bilo«.

Biljana Ribić, Sonta: »Redovito kupujem i čitam *Hrvatsku riječ*, pratim sve što je aktualno u hrvatskoj zajednici, kod nas i u okruženju. Veoma su mi zanimljivi intervjui. Razgovor sa značajnim ličnostima me osobito zanima, kao i njihovo mišljenje i stavovi o važnim pitanjima. Prilozi na stranicama kulture su mi također zanimljivi, jer tako možemo vidjeti i što rade

druge udruge. To me osobito zanima, jer sam i sama dopredsjednica KPZH-a *Šokadija* u Sonti, a moram priznati da me posebno vesele prilozi o *Šokadiji*. Rubrika *Naši gospodarstvenici* mi je također zanimljiva, a što se tiče podlistka *Hrcko*, mogu reći da kada ga dobijemo u školi, to je onda praznik u našem odjelu. Djeca uglavnom prvo gledaju jesu li objavljeni njihovi radovi, crteži, onda ima li nagrađenih *Hrckovih detektiva*, a zatim sve ostalo po njihovom izboru. Uglavnom se prvo rade križaljke, vesele zadaci... Dok smo bili u prvom razredu, djeca nisu znala čitati latinicu, jer u nastavi na srpskom jeziku se u drugom razredu uči ovo pismo. Sada kad smo naučili i latinicu onda nam je to puno lakše i zanimljivije. Često *Hrcka* koristimo i na satu, kada je nešto zanimljivo ili nam se poklopi s gradivom. Kad *Hrcko* stigne u školu, onda na satu Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture čitamo i pregledamo ga, taj sat posvetimo *Hrcku*«.

Svaki put kad uzmem tjednik za čitanje, srce mi je puno posebno kad vidim aktivne članove naše zajednice koji se trude očuvati našu tradiciju i običaje.

Katica Šeremešić, Monoštor: »Sada mi je već navika pročitati svaki broj *Hrvatske riječi* i čekam uvijek petak i novi broj. Velika sam zaljubljenica u baštinu Hrvata-Šokaca Monoštora, pa me i najviše obraduje kolumna vezana za Monoštor, tekstovi o događanjima u Monošturu i nastupima KUD-a Hrvata *Bodrog* kako u Monošturu tako i na gostovanjima. Volim pro-

čitati i vijesti o radu ostalih udruga Hrvata u Vojvodini, naročito ako se radi o događanjima vezanim za identitet, crkvene ili folklorne običaje i nošnju Sončana i Berežaca. Obzerno pročitam i uvodnik glavne urednice i baš uvijek pravo kaže. Pratim i aktivnosti hrvatskih institucija i političke stranke. Sa svojih osamdeset godina mogu reći da je moj dojam da *Hrvatska riječ* na pravi način obavlja misiju očuvanja identiteta Hrvata na ovim prostorima.

Pavao Balić, Šid: »Svake nedjelje poslije mise uzimam tjednik i nosim ga kući. Zadovoljstvo mi je čitati ga u nedjelju nakon ručka. Sve teme su mi zanimljive. Posebno volim čitati o događajima iz naše župe i o aktualnostima iz drugih srijemskih župa. Tjednik na hrvatskom jeziku nam je iznimno važan budući da je pored biskupijskih novina *Nada*, jedini

tjednik na hrvatskom jeziku iz kojeg možemo saznati sve što je vezano za hrvatsku zajednicu. Sadržajno ne bih ništa bitno mijenjao. Možda treba istaknuti aktivne pojedince u župama, koji daju veliki doprinos očuvanju identiteta svoje zajednice. Pohvaliti ih i na taj način potaknuti i druge župljane na aktivnijem radu.

Kata Stupavski, Šid: »Redovito čitam tjednik. Čitam sve političke i ekonomske teme, crkvene i događanja kulturnih udruga. Ne bih ništa bitno mijenjala u tjedniku osim što bih više voljela čitati o kulturnim događanjima i pripadnicima naše zajednice iz Srijema, budući da su u tjedniku, čini mi se, manje zastupljeni.

O podlistku *Hrcko* učenica 3. c razreda OŠ *Ivan Milutinović* iz Subotice **Leo- na Vukmanov Šimokov** kaže: »Redovito čitam *Hrcka*. Volim ga jako jer ima zanimljivih tekstova, križaljki i nagradnih igara u kojima sudjelujem svaki put. Najviše u njemu volim rješavati križaljke i čitati kuharske recepte mojih prijatelja.

Pismo čitatelja

Svim sadašnjim i bivšim članovima Upravnog odbora, ravnateljima, glavnim i odgovornim urednicima i urednicama, članovima redakcije, novinari- ma dopisništva, vanjskim suradnicima, kao i ostalim zaposlenim srdačno čestitam obilježavanje tiskanja tisućitog broja tjednika *Hrvatska riječ* i dvadeset godina od osnutka NIU *Hrvatska riječ*, sa željom da se izlazaženje ovog tjednika nastavi još mnogo godina.

Napominjem da posjedujem svih 999 brojeva tjednika *Hrvatska riječ*.

Mr. Ivan Rudinski, umirovljenik

U susret popisu stanovništva (IV.)

Dobno-spolna struktura hrvatske populacije

U susret popisu stanovništva koji će u Srbiji biti održan u listopadu ove godine prikazat ćemo na temelju relevantnih znanstvenih radova demografske promjene i procese koji su doveli do izrazitog demografskog deficita Hrvata u AP Vojvodini, odnosno Srbiji * Uz ukupno starenje, popisni rezultati ukazuju na tri važna procesa – prvi se ogleda u diferenciranom starenju s obzirom na spol, drugi u promjeni s obzirom na fertilitnost, a treći u jačanju »pritiska« uzdržavanog i neaktivnog stanovništva na kontingent radno aktivnog hrvatskog stanovništva

Spolna struktura Hrvata u Vojvodini je izrazito neravnotežena, ustanovio je dr. sc. **Dražen Živić**. Prema popisu iz 2011., 56,1 % ukupnog hrvatskog stanovništva u Vojvodini čine žene, a 43,9 % muškarci. Do 29. godine je spolna struktura u granicama prosjeka, ali se nakon 30. godine spolna neravnoteža produbljuje, a osobito je izražena nakon 50. i još više nakon 65. godine kada ima dvostruko više žena od muškaraca. Dio ove neravnoteže dr. sc. Živić pripisuje većoj emigraciji muškaraca, ali ističe i kako je u reproduktivnoj dobi došlo do značajnog ublažavanja spolne neravnoteže te nema značajniji utjecaj na demoreproduktivne potencijale. Daleko veći utjecaj imaju poremećeni odnosi između velikih (funkcionalnih) dobnih skupina i ostarjelost hrvatske populacije u Vojvodini.

Promjene strukture po dobi i spolu

Samo u jednom međupopisnom razdoblju (2002. – 2011.) broj vojvođanskih Hrvata do 14. godine smanjen je za 34,4 %, a broj između 15. i 64. godine je smanjen za 18,8 %. Koeficijent mladosti je smanjen s niskih 10,8 % na 8,5 %, a relativan udio radno sposobnih je smanjen sa 67,7 % na 66,1 %. Relativan udio starih (iznad 65 godina) u ukupnoj populaciji je povećan s 21,2 % na 25,3 %. Indeks starenja je povećan sa 196,5 na 297,3, što pokazuje da je broj starih trostruko veći od broja mladih.

Uz ukupno starenje, popisni rezultati ukazuju na još tri važna procesa – prvi se ogleda u diferenciranom starenju s obzirom na spol, drugi u promjeni s obzirom na fertilitnost, a treći u jačanju »pritiska« uzdržavanog i neaktivnog stanovništva na kontingent radno aktivnog hrvatskog stanovništva.

Naime, uspoređujući rezultate popisa iz 2002. i 2011., dr. sc. Živić je utvrdio da postoji značajna razlika u do-

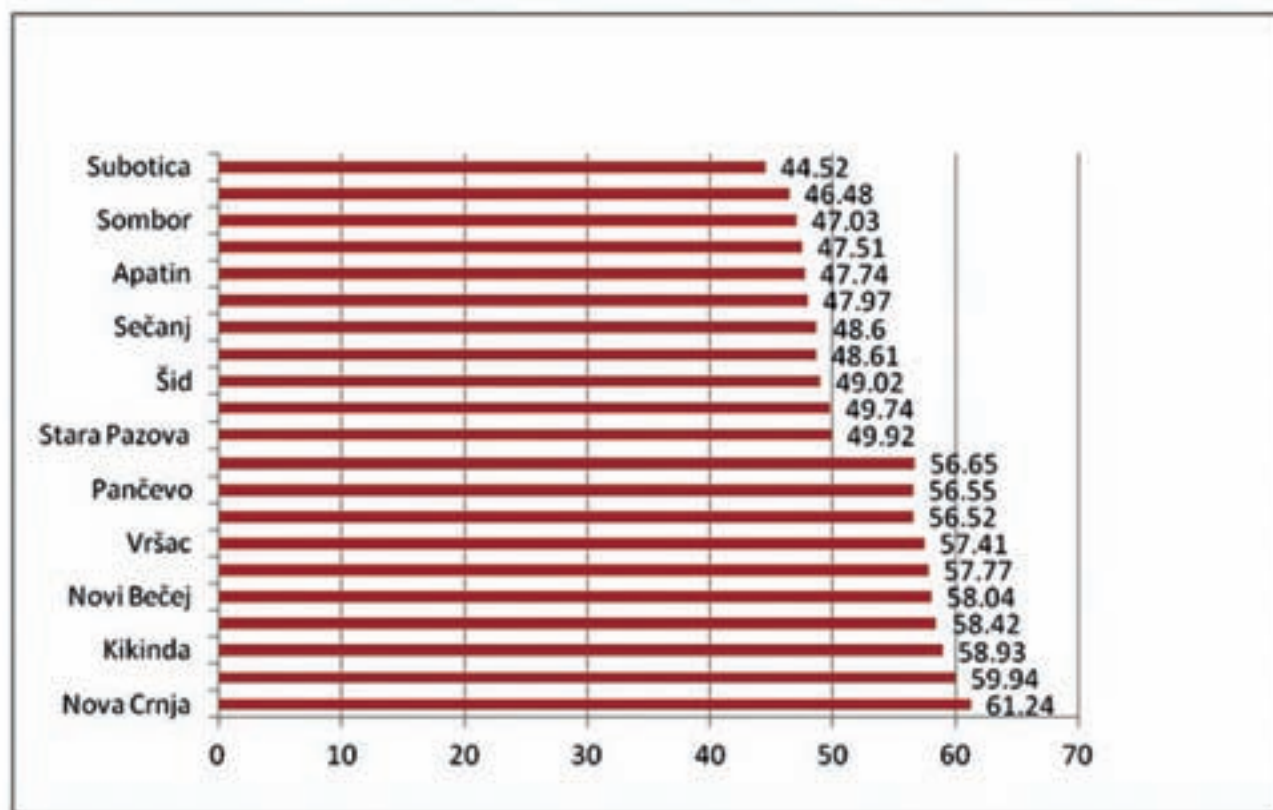
segnutom stupnju demografskog starenja muškaraca i žena unutar hrvatske populacije u Vojvodini. Prosječna starost muškaraca povećana je s 42,3 na 47,5, a prosječna starost žena s 45,5 na 51 godinu. Ili drugim riječima, na 100 Hrvatica u Vojvodini koje imaju do 14 godina dolaze 403 Hrvatice stare 65 i više godina, a na sto Hrvata do 14 godina dolazi 264 Hrvata preko 65 godina.

Dinamički procesi unutar ženskog dijela populacije

Najvažniji dinamički procesi s obzirom na demografski okvir demoreprodukcije su odnosi i dinamički procesi unutar ženskog dijela populacije s obzirom na fertilitnost. Podaci pokazuju da je samo u jednom međupopisnom razdoblju broj žena u predfertilnoj dobi (do 14. godine) smanjen za 35,1 %, u fertilnoj je dobi (15. do 49.) smanjen za 35,1 %, a u postfertilnoj dobi (50 godina i starije) je smanjen za 4,5 %.

Relativan udio žena u predfertilnoj dobi smanjen je s vrlo niskih 9,3 % na 7,3 %, udio žena u fertilnoj dobi smanjen je s 41,7 % na 36,2 %, a relativan udio žena u postfertilnoj dobi povećan je s 48,7 % na 56,5 %. Pri tome, prema rezultatima popisa iz 2011., od ukupnog broja žena u fertilnoj dobi njih 32,5 % je bilo staro između 15 i 29 godina (mlađa fertilna dob kao najpovoljnija za rađanje), a dvostruko više (67,5 %) ih je bilo u starijoj fertilnoj dobi od 30. do 49. godine. Ovi podaci ukazuju na značajno erodiranu dobnu strukturu ženskog dijela populacije i da ženski fertilni kontingenti predstavljaju sve nepovoljniji biološki okvir demoreprodukcije vojvođanskih Hrvata, zaključuje dr. sc. Živić.

Treći nepovoljni proces ogleda se u povećanom koeficijentu dobne ovisnosti (s 47,3 na 51,2), što upućuje na povećanje demografske opterećenosti radno sposobnih dobnih kontingenata mladom i starom populacijom, pri

Općine i gradovi prema prosječnoj starosti Hrvata u APV prema popisu iz 2011.

čemu raste »pritisak« starijih (povećan je s 31,4 na 38,3), a smanjuje se »pritisak« mladih dobni skupina (opao je koeficijent sa 16 na 12,9), a u dugoročnom smislu bilo bi bolje da je obrnuto.

Demografsko starenje prema okruzima i mjestima

Rezultati popisa iz 2002. i 2011. i izračunati koeficijenti mladosti i starosti pokazuju da je u svim okruzima povećana prosječna starost hrvatskog stanovništva.

Najniži koeficijent mladosti imaju Sjevernobanatski i Srednjobanatski okrug, a najviši koeficijent ima Sjevernobanatski okrug u kojemu je i najniži koeficijent starosti. Najviši koeficijent starosti ima Južnobanatski okrug.

Dr. sc. Živić navodi kako se raspon varijacije indeksa starenja prema popisu iz 2011. kretao od 172,8 u Sjevernobanatskom okrugu »do gotovo nevjerojatnih 1225 u Sjevernobanatskom okrugu«. Najstarije hrvatsko stanovništvo živjelo je dakle 2011. u Sjevernobanatskom i Srednjobanatskom okrugu, što je i očekivano jer je u ovim okruzima popisano najmanje vojvođanskih Hrvata, a brojčano male populacije su uvijek izloženije negativnim demografskim procesima, pa tako i intenzivnijem starenju stanovništva.

Uz to, dr. sc. Živić navodi i kako je, premda je stanovništvo Vojvodine već duboko u demografskoj starosti, različiti stupanj starenja i ostarjelosti s obzirom na etničku/nacionalnu pripadnost. Hrvati se nalaze pri vrhu, s obzirom na dosegnutu razinu starenja (48,6), od Hrvata su demografski stariji bili samo Vlasi (49,1), Bugari (51,8),

Slovenci (52,1) i Nijemci (53,1), a istovjetnu prosječnu starost su imali Bunjevci i Makedonci.

Zaključci o biološkoj strukturi

Na osnovu provedenih analiza dr. sc. Živić je iznio sljedeće zaključke o utjecaju starenja na demografsku održivost hrvatske populacije. Zaključio je da su odnosi i procesi u biološkoj strukturi izrazito nepovoljni, što se najjasnije manifestira u izrazito većoj brojnosti žena u odnosu na muškarce, i starijeg u odnosu na mlado i radno sposobno stanovništvo. Ovakva biološka struktura »ni izdaleka ne osigurava reproduktivno obnavljanje zajednice vlastitim demoreproduktivnim potencijalima, zbog čega biološku strukturu treba vrednovati kao kritičan razvojni čimbenik održivosti hrvatske manjinske zajednice na ovom prostoru«. Na koncu, zaključuje dr. sc. Živić, usporevanje i ublažavanje demografskog starenja moguće je jedino podizanjem razine rodosti kao i povratkom hrvatskoga stanovništva, »uz nezanemariv utjecaj odabira načina popisnog izjašnjavanja mlađih naraštaja«.

Jasminka Dulić

Izvor: dr. sc. Dražen Živić, *Demografske odrednice održivosti Hrvata u Vojvodini*, u: *Demografska i društvena održivost Hrvata u Vojvodini*. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2022.

Miroslav Stantić, muzikolog, zborovođa, dirigent i orguljaš

Koračati kroz život s glazbom

Intervju vodila: Željka Vukov

Muzikolog, zborovođa, dirigent i orguljaš, te profesor u Muzičkoj školi u Subotici **Miroslav Stantić** prve glazbene poduke dobiva kod redovnica Družbe sestara *Naše Gospe* u Subotici. Glazbeno obrazovanje nastavlja u srednjoj Muzičkoj školi u Subotici, a potom i studij muzikologije na Fakultetu muzičke umjetnosti u Beogradu u klasi redovite profesorice dr. **Sonje Marinković** kao stipendist Njemačke biskupske konferencije *Renovabis* iz Freisinga. Autor je preko dvadeset stručnih muzikoloških radova i članaka u domaćim i inozemnim glazbenim periodikama i zbornicima. Osobito ga zanimaju muzikološka istraživanja skladatelja iz kruga vojvođanskih Hrvata, te svoje radove i članke objavljuje i u časopisu za duhovnu glazbu *Sveta Cecilija* iz Zagreba, glasilu za crkvenu glazbu *Magnificat* iz Sarajeva, te glazbenoj reviji *Mokranjac* i *Musica clasica* iz Beograda.

Tijekom školovanja usavršavao se i na seminarima za interpretaciju zborske glazbe i orgulja u Italiji, Austriji, Mađarskoj, Hrvatskoj i Srbiji. Član je Hrvatskog društva crkvenih glazbenika u Zagrebu, KD-a *Ivan Antunović* u Subotici, Liturgijskog glazbenog vijeća Subotičke biskupije kao povjerenik za liturgijsku

»Glazbe ima dovoljno za jedan život, ali jedan život nije dovoljan za svu glazbu« * Glazba, kao i vrijeme, ima svoju putanju i razvojni put. Živimo vrijeme koje je moment. Glazba bi trebala oplemenjivati i činiti ljude boljim. Svaka etapa povijesti donijela je nešto lijepo u glazbi. Tako i skladatelji današnjega vremena traže modus izražavanja koji može izraziti čovjeka današnjega vremena.

glazbu, te je koordinator susreta dječjih zborova *Zlatna harfa*. Od rujna 2012. godine djeluje kao zborovođa i orguljaš u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske.

► **Prije nešto više od mjesec dana u subotičkoj sinagogi, pred 1.200 ljudi održan je 31. Uskršni koncert *Resurrexit*. Sada kada su se slegle emocije, kako komentirate ovaj koncert?**

Emotivni naboj koji je izazvao ovaj koncert, kako u meni tako i zborovima, solistima, orkestru pa i publici, još traje. O ovome se glazbenom događaju još uvijek priča, prisjeća i sumiraju dojmovi. Ovdje nije riječ samo o običnom koncertu nego o nečemu što je mnogo više, a to je bilo prožimanje duha i glazbe koji proizlazi iz nadahnuća Uskrsom. Kao dirigent koji sve promatra iz druge vizure, koji zna dug put dok se ovakva djela pripreme, mogu reći da sam prezadovoljan što smo s Katedralnim zborom *Albe Vidaković, Collegiumom*, divnim solisticama *Pamelom Kiš-Ignjatov* i *Izabellom Guzsány* te komornim orkestrom Subotičke filharmonije uspjeli na izuzetno visokoj umjetničkoj razini predstaviti bisere sakralne glazbe te naš grad obogatiti ovakvim kulturnim događajem. Sama zainteresiranost za koncert je bila ogromna, kako glazbenih stručnjaka tako i ljubitelja glazbe, te smo na koncertu imali publiku koja je došla iz Beograda, Novoga Sada, Segedina, Osijeka, Sombora te brojnih drugih vojvođanskih gradova, kao i divnu subotičku publiku, što mislim da je najbolji pokazatelj koliko je naš glazbeni apostolat važan u promoviranju sakralne glazbe. Ova tradicija je već uistinu duga i traje 31 godinu, a počela je baš na istom mjestu u subotičkoj sinagogi 1991. godine. Nadam se da ćemo i dalje raditi na ovakvoj glazbenoj razini te time pronositi kako kršćanske tako i umjetničke vrijednosti hrvatske glazbene baštine iz Vojvodine koja je vrlo bogata, zanimljiva, ali i još nedovoljno istraжена i izvođena.

► **U organizaciju ovoga koncerta uključilo se i Hrvatsko nacionalno vijeće, a financijski ga je pomoglo i Mađarsko nacionalno vijeće. Je li ovo bio dokaz da se doista skupa može puno?**

Sva nastojanja oko stvaranja kulturne slike života u Subotici, ali i Vojvodini kao multinacionalnoj sredini nas usmjeravaju jedne ka drugima. Koncert ovakvoga obima uistinu traži veliku infrastrukturu i angažiranost. Radostan sam i ponosan na to da su i Hrvatsko i Mađarsko nacionalno vijeće kao i druge institucije prepoznale važnost i značaj ovoga koncerta te pružile svoju potporu. Glazbena umjetnost ne poznaje granice, ona nas ujedinjuje i oplemenjuje, a ovaj je koncert još jedan dokaz kako zajedno možemo učiniti jako puno i da se samo tim putem zajedništva i suradnje gradi pravo kulturno ozračje kako se to čini u velikim europskim kulturnim centrima.

► **Na koncertu su, osim Katedralnog zbora *Albe Vidaković*, nastupili i zbor *Collegium Musicum Catholicum*, te komorni orkestar Subotičke filharmonije. Koliko je u današnje vrijeme teško okupiti glazbenike, bilo pjevače, bilo svirače? Imate li problema s odzivom?**

Ono što publika čuje na koncertu ili liturgiji je produkt nečega na čemu se radi izvjesno vrijeme. Živimo ubr-

zanim životnim stilom i nije jednostavno okupiti zbor i prilagoditi termine pokusa. Ono što je još teže od toga jest održati ih sve skupa da to traje, a i održati glazbenu razinu. Ti problemi se provlače svuda i u većim glazbenim centrima, tako da je to opći problem u radu sa zborovima i orkestrima. Puno je lakše raditi s profesionalnim ansamblima, ali se kod njih gubi ta duhovna dimenzija kako u pristupu skladbama tako i interpretaciji. Moja je sreća da naši zborovi iznimno vole glazbu, pjevanje i na liturgijama i na koncertima te doživljavaju glazbu kao duhovnost, pa i najnapornije pokuse i probe izdržavaju te zahvaljujući tome postizemo ovakve rezultate.

► **Na koncertu smo čuli dvije praizvedbe, *Vidakovićevu Suitu za gudače* i *Resurrexit* mladog skladatelja Bele Anišića. Ono što je zaintrigiralo mnoge jeste, gdje je do sada bila ili čuvana *Suita*? Svi znamo da je *Vidaković* preminuo još 1964. godine i da je bio vrhunski glazbenik, ali gdje se do sada »krilo« ovo djelo?**

Baveći se muzikološkim istraživanjima zainteresirao sam se za opus *Albe Vidakovića*. Impozantno je njegovo djelovanje na području glazbe, prvenstveno kao skladatelja, ali i kao glazbenog pedagoga i muzikologa. Njegov kratki životni vijek nije umanjio obim njegova djelovanja. *Vidaković* je uglavnom poznat po svom sakralnom opusu i muzikološkim nastojanjima. Međutim, i svjetovne forme u njegovom opusu veoma su značajne i važne. Ovdje želim istaknuti da se *Vidaković* u svom radu bavio i skladanjem za gudački kvartet, gudački orkestar i veliki simfonijski orkestar. Ovaj dio njegova opusa sadrži *Allegro scherzando* iz 1949. godine, *Suitu za gudače* iz 1950. godine, *Gudački kvartet* u g-molu koji je ostao nedovršen te *Preludij* i *Adagio ma non troppo* za simfonijski orkestar i glasovir, ali za posljednja tri ne znamo godinu nastanka. Za *Suitu za gudače* sam saznao iz teksta *Mate Leščana* koji je izvršio popis skladbi o 25. godišnjici *Vidakovićeve* smrti. Zaintrigirala me ta skladba i želio sam je pronaći. Kako to uvijek biva, ne dolazi se lako do takvih stvari budući da je *Vidakovićeva* ostavština prilično nesređena i ne čuva se na jednom mjestu. Istraživao sam u knjižnici Instituta za crkvenu glazbu u Zagrebu, knjižnici dječjačkog sjemeništa na Šalati, zagrebačkoj *Metropolitani* te Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Nije bilo nigdje niti traga ovoj partituri. Jednog me je popodneva u lipnju 2014. pozvala tadašnja predstojnica Instituta za crkvenu glazbu u Zagrebu prof. *Mirta Kudrna* i sva ushićena rekla: »Miroslave, imam za tebe nešto što će te obradovati«. Naime, s. *Katarina Koprek* koja predaje na Institutu, a njegova je današnja predstojnica, našla je u nekim kutijama rukopise štimova za *Suitu*. To je bio prvi korak u rekonstrukciji ovoga djela. Naime, trebalo je iz štimova sastaviti partituru i prirediti je za izvedbu. Ovaj veliki posao napravili smo *Bela Anišić* i ja, radeći korekture, analizirajući dionice i dopunivši prema *Vidakovićevoj* građi dijelove koji su nedostajali. Nakon osam godina došao je moment da se *Suita* čuje, i to baš u *Vidakovićevoj* Subotici u izvedbi komornog sastava Subotičke filharmonije pod mojim ravnanjem, što me jako veseli. Inače, kako ste

spomenuli u pitanju zašto se ovo djelo »krilo« do sada, odgovor je vrlo delikatan budući da je Vidaković onodobno bio vrlo cijenjen u krugovima glazbenika u Zagrebu ali mu tadašnji režim nije bio naklonjen i izvedbe djela svećenika nisu imale mogućnosti u koncertnim dvoranama. Inače, Vidaković je često »pisao za ladicu« kako je to jednom prilikom rekla njegova nećakinja **Jasna Ivančić** s kojom sam puno surađivao u svezi detalja njegove biografije. Ovo je bila praižvedba ovog Vidakovićava djela u povijesti hrvatske glazbe. Spomenuli ste i drugu praižvedbu skladbe *Resurrexit* našeg Bele Anišića, pa bih htio i tu reći nekoliko rečenica. Naime, osmišljavajući program ovoga uskrsnoga koncerta uz *Misu Gounoda*, Vidakovićeve *Suite za gudače* i **Pellizzarijevog** *Te Deuma*, došlo mi je nadahnuće da bismo trebali izvesti nešto originalno i novo kako bi koncert bio zaključen uskrsnom tematikom. Gledajući tekstove staroga obreda uskrsnuća, naišao sam na jednu antifonu *Et valde mane* koja mi se činila tako zvonko i zvučno. Odmah sam pozvao Belu i rekao što su mi ideje i da razmisli o skladbi. Za nekoliko dana skladba je bila na stolu i bio sam oduševljen koliko je skladateljski lijepo koncipirana. Praižvedba je bila uistinu veličanstvena i drago mi je da se ovako obogaćuje i koncertna literatura uskrsnoga vremena.

► **U svom radu posvetili ste se Albi Vidakoviću i njegovom cjelokupnom djelovanju, te ste 2018. godine promovirali i njegov zbornik radova. Koliko je među pukom poznato djelo Vidakovića?**

Zbornik radova *Vidakoviću u čast* je plod *Dana Albe Vidakovića*, koje smo priredili u Subotici 2014. godine o 100. godišnjici rođenja i 50. obljetnici smrti skladatelja i muzikologa. Bili su to dani za koje su nastali radovi iz pera stručnjaka o raznim oblicima Vidakovićeva djelovanja: od njegove biografije preko skladateljskog opusa, prikaza nekih njegovih muzikoloških radova, etnomuzikoloških nastojanja, njegova istraživanja neumatske notacije, te razvoja profila crkvenoga glazbenika od njegova vremena do danas te snimljenih skladbi. Posebno je zanimljivo da je Vidaković napisao prvu bibliografiju **Fredericha Chopina** u Jugoslaviji 1956. godine. Bio je vrlo angažiran i puno je toga uradio da se muzikologija kao znanost o glazbi i kod nas uvede kao disciplina. On je na Teološkom fakultetu u Zagrebu uveo predmet muzikološki seminar mnogo prije nego je on postojao na Muzičkoj akademiji. Moram konstatirati da Vidaković još nije dovoljno proučen i poznat čak ni u užim krugovima glazbenih stručnjaka pa tako i puka. Na nama je ovakvim nastojanjima stalno podcrtavati njegov značaj i ulogu u povijesti hrvatske glazbe.

► **Muzikologija je Vaše područje djelovanja i rada. Koliko se danas zna o skladateljima koji potječu iz hrvatske zajednice, konkretno mislim na Vidakovića, Andrića, Prepreka, Asića i druge? Svi oni su nas na neki način zadužili svojim radom. Koliko je njihova ostavština umjetnički vrijedna i koliko je poznata?**

Kako sam već spomenuo za Vidakovića, to mogu potvrditi i za ostale skladatelje ovoga kruga. Svaki od spomenutih skladatelja ima značaj i težinu za bačke Hrvate,

a tako i za sveukupnu hrvatsku glazbu, ali se o njima sporadično piše i čuje. Vidaković je najviše obogatio crkvenu glazbu i to je uporišna točka njegovoga rada uz muzikološka istraživanja. Andrić je gotovo cijeli opus posvetio svjetovnoj glazbi, te je opera *Dužijanca* op. 200 njegovo najistaknutije i najobimnije djelo. Preprekov opus je podjednako zastupljen i u svjetovnoj i u crkvenoj glazbi, dok je Asić više pisao svjetovnu glazbu ali i duhovnu. Zanimljivo je da je Asić cijeli svoj sakralni opus posvetio Katedralnom zboru *Albe Vidaković* u Subotici na što ga je potakla tadašnja voditeljica zbora s. **Mirjam Pandžić**. **Lorand Kilberus** je striktno pisao crkvenu glazbu i potpuno se razlikuje od svih ostalih spomenutih. Možda sam prvo trebao pomenuti **Georga Arnolda**, koji je u Subotici djelovao od 1800. do 1848. godine i bio je prvi školovani glazbenik koga je gradski senat doveo za kapelnika odnašnje župe sv. Terezije, a koji je udario temelje glazbenog života Subotice. On je skladao, vodio zborove, orkestar i poučavao. Njegovim zalaganjem održan je prvi koncert u Subotici na jezeru Palić 1809. godine. Značajka Arnoldova rada u Subotici je i to što je prikupio tekstove crkvenih pjesama, koje su se tada pjevale na ikavici i složio ih u *pjevnik*, koji je naslovio *Pismenik*. Isti je tiskan u Osijeku 1819. godine. Svaki skladatelj nam govori o mogućnostima, razini i stanju crkvene, ali i svjetovne glazbe u vremenima u kojima su živjeli. Umjetnička vrijednost ovih skladbi je različita i treba je čitati kroz prizmu vremena kada su nastajale i za koje potrebe i u kojim okolnostima.

► **Jednom ste prilikom za naš tjednik rekli kako Vam je želja uraditi veliko istraživanje o Vidakoviću. Jeste li uspjeli u tome?**

Prikupljanje građe o Vidakoviću još uvijek traje. To je dugotrajan proces, koji nekada traje i više godina i desetljeća. Nadam se da će rezultirati nekom velikom publikacijom u budućnosti.

► **Desetljećima je organiziran susret župnih zborova *Zlatna harfa*. Ima li po župama dječjih zborova i planirate li sada, nakon pandemije vratiti ovaj susret?**

Smotra *Zlatna harfa* je susret dječjih župnih zborova koji se održava od 1987. godine i u našoj biskupiji. Ovaj susret su još 1984. godine pokrenuli franjevci u Hercegovini, a zaživio je i u Hrvatskoj. Trenutno sve biskupije u Hrvatskoj i Hercegovini imaju ovaj susret, kao i mi u Vojvodini. Vrijeme pandemije je prekinulo održavanje ovoga susreta, no bit će ponovno održan u listopadu ove godine. Rad s djecom je vrlo delikatan proces. U pastoralu je važan, ali ga je teško održati jer je djece sve manje. Pravih dječjih zborova po župama gotovo da i nema, to su više skupine koje pjevaju za određene prigode ili kada se pripremaju za *Zlatnu hrafu*.

► **Redoviti ste suradnik katoličkog lista *Zvonik* i časopisa za duhovnu glazbu *Sveta Cecilija* u Zagrebu. Koliko se danas vodi računa o tome što se pjeva na misama? Koliko je to bitno?**

U posljednjih godinu dana u *Zvoniku* redovito objavljujemo okvirne rasporede pjesama koje bi se trebale pjevati

ti određene nedjelje ili blagdana. Vrlo je važno da glazba prati tijek i vrijeme liturgijske godine. Ovo je pomoć kantovima i župnim zborovođama da se što više drže propisanih pjesama. To se pokazalo dobrim i zaživjelo je u pojedinim župama. Naravno, nekada su okolnosti takve da nemamo glazbenika pa se pribjegava jednostavnijim metodama. Važno je njegovanje prave crkvene popijevke koje su verificirane i nalaze se u odobrenim liturgijskim pjesmaricama. Duhovne šansone nemaju mjesta u liturgiji, jer su melodijski i tekstualno vrlo upitne.

► **Imaju li sve župe svoje orguljaše, kantore? Imate li neke susrete?**

Nažalost, nemaju. To je veliki problem koji se stavlja pred našu biskupijsku glazbenu sekciju. Razmišlja se o školi za kantore, ali je to veliki pothvat koji zahtijeva veću pripremu i uređenje programa za polaznike. Imali smo susret kantora u korizmi koji smo obnovili nakon više godina. Susret se sastojao od predavanja, probe pjevanja, diskusije i svete mise. Ovdje su razmijenjena iskustva i problematika djelovanja na terenu. Prvi plodovi ovoga susreta bili su na Veliki četvrtak kada je na misi posvete ulja u katedrali pjevao zbor kantora Subotičke biskupije. Za sada će kantorski susreti biti tri puta godišnje dok se ne stvore mogućnosti za početak rada kantorske škole.

► **Uz sve do sada spomenuto, radite i u srednjoj Muzičkoj školi u Subotici. Koliko je danas mladih zainteresirano za glazbu?**

U Glazbenoj školi u Subotici predajem harmoniju, povijest glazbe s upoznavanjem glazbene literature te nacionalnu povijest glazbe. Svaki od ovih predmeta mladog čovjeka koji je zakoračio u svijet glazbe treba uvesti u taj čudesni svijet. Mladi će zavoljeti glazbu onoliko koliko

vide da ona živi u nama. Oni znaju biti jako zainteresirani i biti vrlo simpatični kada uvide koliko je glazba slojevita i ima puno sastavnih dijelova. Bude tu zanimljivih pitanja, rasprava i to je zajedničko obogaćivanje. Profesor mora biti osoba koja mladog čovjeka oduševljava za glazbu, živi za nju i to prenosi na svoje đake. Današnja tehnologija daje puno mogućnosti da se glazba sluša, razmjenjuje i širi i to je velika prednost. Moram primijetiti da imamo jako talentiranih i marljivih đaka koji će u budućnosti uz svoja zalaganja biti profesionalni glazbenici.

► **Kako danas općenito gledate na glazbu? Što je ono što slušate onako za svoju dušu?**

Glazba, kao i vrijeme, ima svoju putanju i razvojni put. Živimo vrijeme koje je moment. Glazba bi trebala oplemenjivati i činiti ljude boljim. Svaka etapa povijesti donijela je nešto lijepo u glazbi. Tako i skladatelji današnjega vremena traže modus izražavanja koji može izraziti čovjeka današnjega vremena. Svakako da je sve povezano jedno s drugim i za svakoga ima glazbe koja mu paše i odgovara. Slavni **Prokofjev** je rekao: »Glazbe ima dovoljno za jedan život, ali jedan život nije dovoljan za svu glazbu«. Koračati kroz život s glazbom nešto je što čovjeka obogaćuje, bila to sakralna ili svjetovna glazba, ona oplemenjuje, uzdiže i čovjeka čini boljim. Za svoju dušu ne odvajam se od »klasične glazbe«, jutro je posvjereno **Bachu**, a kroz dan nastojim poslušati skladatelja koji toga dana ima neku obljetnicu ili neku skladbu koja mi je draga. Često slušam **Schumanna**, **Beethovena**, **Vivaldija** ali i **Kunca**, **Vidakovića** i dr. Za mene je klasik i **Doris Dragović** čije pjesme doživljavam kao izvrsnu glazbu koja ima divne tekstualne podloške i koje u mom danu također nađu mjesta.

»Godine novog preporoda Hrvata u Srbiji«: 75 godina od smrti Ivana Malagurskog Tanara (1895. – 1947.)

Rodoljubivi učitelj i kulturni djelatnik

Malagurski je obnašao više dužnosti važnih za društveni i kulturni život Hrvata u Subotici: bio je predsjednik HPD-a Neven, dopredsjednik Sportskog kluba Bačka, predsjednik Bačkog podsaveza HNS-a, viši funkcionar u Hrvatskoj kulturnoj zajednici

U nedjelju, 12. lipnja, navršilo se 75 godina od smrti kulturnog djelatnika, prozaika i učitelja **Ivana Malagurskog Tanara** (1895. – 1947.) iz Subotice. Rođen je 18. veljače 1895. u uglednoj porodici **Malagurski Ćurčić**, koja je dala više istaknutih osoba. Otac mu je bio **Franjo**, a mati **Marija**, r. **Đukić**.

Njegov djed **Ico** bio je jedan od najagilnijih narodnih prvaka. Na njegovu inicijativu na adresu mađarskog ministra prosvjete **Julija Vlašića (Gyula Wlassics)** poslana je 1896. peticija za uvođenje (ili bolje rečeno vraćanje) hrvatskog jezika u subotičke škole i općinske urede. Potpisali su je mnoge hrvatske gazde u Subotici, pa čak i one koje se nisu baš slagale sa zahtjevima i nazorima inicijatora (npr. **Pajo Lipozenčić**). Ico je umro 1905. u 59. godini života, ali vjerojatno ne prije nego je prenio na svog unuka Ivana ljubav prema rodu i poštovanje za ideale.

Strika Babijan i sestra Mara

Ico Malagurski je pored sina Franje (Ivanovog oca), imao i **Jošku** i **Babijana**. Joška je bio otac čuvene književnice **Mare Malagurski**, udane kasnije **Đorđević**. Babijan nije imao djece, ali je imao nemalu odgovornu paternalnu ulogu sređivanja odnosa unutar obitelji, koja se između dva svjetska rata polarizirala u političkom, ideološkom i nacionalnom smislu. Mladi Ivan odrastao je u obitelji čije su neke prakse i ideje bile presedan u povijesti Hrvata Subotice. Joškina kći Mara školovala se u Đakovu, gdje se nacionalno izgradila. Tajnik đakovačkog biskupa **Strossmayera Mirko Cepelić** bio je rado viđen gost u domu Ćurčićevih.

Ratne godine

Zadojen humanitarnim idejama prosvjećivanja naroda, Ivan je upisao učiteljsku školu u Baji. Međutim, Prvi svjetski rat ga je, poput brojnih perspektivnih mladića, odveo na

frontu, gdje je prijetila pogibelj. Srećom, ratne godine izdržao je stoički, čvrsto siguran u pobjedu njegovih kršćanskih ideala o boljem mjestu za život i podizanje obitelji. Želje su mu se na kratko ostvarile. Poslije prevrata u Subotici i uključanja Bačke u Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, u čemu je sudjelovao u prvom redu zajedno sa svojim stričevima Babijanom, Albom i sestrom po stricu Marom, Malagurski se skrasio i posvetio obiteljskom životu i učiteljskom pozivu. Položio je ispite na Višoj pedagoškoj školi u Zagrebu 1922. Dugo godina je bio učitelj u Građanskoj školi.

Mobing i otpuštanje

Međutim, njegov idiličan kršćanski život nije potrajao za dugo. Zbog njegovog agilnog sudjelovanja u radu mnogih hrvatskih društava (u Hrvatskom pjevačkom društvu *Neven* i Športskom društvu *Bačka*) i humanitarnim akcijama (oko podizanja Hrvatskog prosvjetnog doma, osnivanja subotičke podružnice *Napretka*), trpio je pritiske, napose mobing. Poslije zavođenja Šestosiječanjske diktature, premješten je listopada 1929. u Užice, a ožujka 1930. je bio primoran dati ostavku na svoje članstvo u *Nevenu*. Na koncu je ipak otpušten iz Građanske škole. Navodno, zato što kao predsjednik HPD-a *Neven* nije htio prisustvovati jednoj srpskoj proslavi.

Povratak u prosvjetu

Radi prehrane svoje obitelji morao je prijeći u privatnu službu, gdje je radio u odvjetničkom uredu svojeg strica Babijana Malagurskog, pa kao blagajnik Gradskog kina (smještenog u zgradi Gradskog kazališta) i konačno kao činovnik podružnice *Merkura*. Čak ni gubitak posla i egzistencijalne nevolje nisu ugušile njegovu kršćansku ljubav i skrbništvo za rod. Godine 1934. vodio je HPD *Neven* na izvor rijeke Bune, gdje je prisustvovao otkrivanju ploče bačkih Hrvata-Bunjevaca. U prosvjetnu službu je vraćen 1939., u svojstvu školskog referenta Kotarskog načelstva. Međutim, nisu mu bile priznate godine rada u privatnoj službi. Čak su i neumoljivi vlastodršci shvatili koliko je besmisleno tretirati bez ikakvog poštovanja osobu koja je zaslužna za izgradnju Jugoslavije. Subotički novinar **Joso Šokčić** pripisivao je naivno sebi okolnost što je Tanar napokon dobio državnu službu.

Imenovanje za tajnika-referenta za prosvjetu pri Kotarskom načelstvu u Subotici donekle je olakšalo materijalni položaj **Ivana Malagurskog**. *Neven* i *Naše slovo* (oba prorežimska lista) pozdravili su ovu odluku vlasti. Međutim, općenito gledano, to je bila slaba utjeha za nepravde koje su doživjeli, kako Tanar tako i njegovi sunarodnjaci počevši od 1920-ih. Naime, proces marginalizacije Hrvata u Subotici počeo je onoga trenutka kada su na Vojvodinu prošireni prosvjetni i drugi zakoni predratne Kraljevine Srbije. Država je zakonima eliminirala lokalne specifičnosti i tako otvorila praktički put asimilaciji Hrvata, ali i drugih naroda.

Krupna ostvarenja

Druga polovica 1930-ih za **Tanara** je prošla u znaku krupnih ostvarenja. Ne samo što je dobio zadovoljštinu glede posla nego je i na kulturnom i društvenom polju zabilježio rezultate koji i danas kao eho odjekuju. Naime, 1936. je bio jedan od glavnih priređivača svečanosti 250. godišnjice dolaska jedne skupine Hrvata u Bačku. Tom prigodom izveden je njegov komad, gdje su sudjelovala i njegova djeca. Rujna 1939. osnovan je u Subotici Bački nogometni podsavez kao ogranak Hrvatskog nogometnog saveza. Za prvog predsjednika imenovan je upravo Ivan Malagurski. Međutim, ubrzo potom, koncem rujna, Tanar podnosi ostavku na položaje u svim društvima (kao predsjednik HPD-a *Neven*, dopredsjednik Sportskog kluba *Bačka*, predsjednik Bačkog podsaveza HNS-a, viši funkcionar u Hrvatskoj kulturnoj zajednici i drugim društvima). Ova odluka je, kako saznaje *Neven*, bila posljedica neslaganja s prvacima Hrvatske seljačke stranke, koji su spriječili Tanara da ga kotarske organizacije HSS-a kandidiraju za budućeg predsjednika Gradskog poglavarstva u Subotici.

Prelazak u Zagreb

Međutim, Tanar će nakon ostavke neko vrijeme figurirati u hrvatskoj zajednici. Naime, 14. studenoga 1939. u Gradskom kazalištu u Subotici Zbor Hrvatskih kazališnih

dobrovoljaca i učenice škole *Naše Gospe* priredili su komad *Smrt blaženog Nikole Tavelića*, kojeg je scenski obradio upravo Tanar. Prilikom sedmog *Razgovora* Subotičke matice siječnja 1940. Tanar je podijelio nagrade dvojici hrvatskih učenika za najbolje obrađenu temu »Hrvatstvo Bunjevaca« (**Marko Lipozenčić** i **Ante Sekulić**). Ujedno je objavio natječaj za najbolju dramu iz bunjevačkog narodnog života. Tanareve kćeri, **Ida** i **Ruža**, slijedile su oca u kulturnom pregalaštvu. Istaknule su se kao članice Zbora Hrvatskih kazališnih dobrovoljaca koncem siječnja 1940. u izvedbi komada *Pastorak* kojeg je režirao njihov neumorni otac.

Tanar je nastupao i na *Danima bačkih Hrvata* u Zagrebu (travnja 1940.) u svojstvu predstavnika HPD-a *Neven*. Tom prigodom je u svom govoru razložio kako je *Neven* dao svoj prilog buđenju hrvatske narodne svijesti među bačkim i baranjskim Hrvatima. Prema Tanaru, HPD *Neven* je dokazao da bački Hrvati nisu u Jugoslaviji neka neznatna manjina nego rascvjetala grana velikog stabla hrvatskog naroda. Tanar je ostao u Subotici do listopada 1940. Onda je naimenovan za tajnika Odjela za prosvjetu Banovine Hrvatske. Početkom studenoga hrvatska društva priredila su u Hrvatskom domu u Subotici banket-ispraćaj svog voljenog učitelja. Ovo naimenovanje uslijedilo je ne samo kao Tanarov osobni zahtjev za premještajem u Zagreb, gdje su njegova djeca kanila studirati, nego i višegodišnjih zasluga na polju prosvjećivanja bačkih Hrvata. U Zagrebu ga je dočekao i Drugi svjetski rat, a nedugo po povratku u Suboticu ga je snašla i smrt (12. lipnja 1947.).

Doprinos drami i kulturi

Tanar spada u red najznačajnijih kulturnih radnika u bačkih Hrvata između dva svjetska rata. Kao urednik prvog suvremenog književnog časopisa u bačkih Hrvata *Klasja naših ravni*, dao je doprinos kulturnom razvoju bačkih Hrvata općenito. Organizacijski rad je glavni uzrok zašto se nije posvetio samostalnom stvaralaštvu, iako je i za to imao talenta. Žalosno je, međutim, što ga njegovi suradnici (učenici) nisu ovjekovječili, nego je to ostao težak zadatak generacija, koje Tanara poznaju isključivo kroz stari tisak.

Tanar je autor više manjih djela dramskog karaktera, od kojih je samo nekolicina objavljena u *Subotičkim novinama*, *Nevenu*, kalendaru *Subotička Danica* i *Klasju naših ravni*. Izdvajaju se po uspjehu *Božićni san*, *Bajski trokut*, *Na uspomenu* itd. *Božićni san*, drama u jednom činu, prikazana je prilikom proslave 10-godišnjice Dobrotvorne zajednice Bunjevaca 1928. U povodu 50-godišnjice Pučke kasine, najstarije kulturne ustanove bačkih Hrvata, napisao je jednočinku *Pedeset godina Pučke kasine*, koja je prikazana u prepunom subotičkom kazalištu. Međutim, daleko veći uspjeh Tanar je postigao povijesnim komadom *Tri stoljeća* u četiri čina, koji je priređen 15. kolovoza 1936. u subotičkom kazalištu prilikom proslave 250-godišnjice dolaska najveće grupe Hrvata u bačku ravnici i osvojenja grada Subotice.

Vladimir Nimčević

Podsjetnik za mlade

Štovanim starim, ali nadam se i novim čitateljima moram ispovjediti da sam danima razmišljao što napisati u svojoj kolumni u jubilarnom, tisućitom broju *Hrvatske riječi*. Kada u petak budete »žurili« da kupite najnoviji broj, ujedno ćemo slaviti i dvadesetogodišnjicu osnivanja izdavačke kuće NIU *Hrvatska riječ*. Odlučio sam stoga krenuti s podsjetnikom koji počinje raspadom SFRJ (malo osobnog sjećanja jednog aktivnog sudionika tih događanja). Nakon pada Berlinskog zida i početka političkih promjena u istočnoeuropskim državama, u republikama članicama SFRJ sve više i više su se čuli zahtjevi, naročito u Hrvatskoj i Sloveniji, za promjenom političkog sustava, uvođenjem višestranačja, ali i o transparentnosti financiranja, kako ja kažem »sedme republike« zване Jugoslavenska narodna armija. Kao formalni početak raspada države SFRJ najčešće se navodi rascjep u nekad jedinstvenom Savezu komunista Jugoslavije (SKJ) na četrnaestom (izvanrednom) kongresu održanom krajem siječnja 1990. godine u Beogradu. Sa sjednice je prvo otišla slovenska delegacija SKJ, zatim hrvatska, potom makedonska i bosanskohercegovačka stranačka delegacija. Ovaj kongres bio je kraj jednog procesa, koji je započeo u tadašnjoj Socijalističkoj Republici Srbiji. Prvo je nekako »iscurio« detalj Memoranduma Srpske akademije nauka i umetnosti (SANU) u kojem se tvrdilo da je srpski narod u svim pogledima neravnopravan u okvirima SFRJ u odnosu na druge republike članice. Potom se u Srbiji »dogodio narod«, čiji rezultat je bilo ukidanje autonomije Vojvodine i Kosova. Tim činom je i promijenjen odnos u najvišem tijelu Federacije u Predsjedništvu, jer broj članova s osam praktično je pao na šest. Predstavnici republika vršili su »kružno putovanje« posjetom značajnih mjesta za održavanje savjetovanja u republikama, bezuspješno razgovarajući o tome da u budućnosti SFRJ i dalje ostane federacija ili da se pretvori u konfederaciju. Istovremeno u »sedmoj republici« razmišljalo se o eventualnom vojnom puču, radi preuzimanja kontrole nad događanjima u zemlji.

Prvi višestranački izbori

Socijalistička Republika Srbija je bila posljednja koja je uvela višestranačje u bivšoj državi. Prvi takvi izbori su održani u dva kruga – 9. i 23. prosinca 1990. godine. Bilo je 250 izbornih jedinica s većinskim izbornim sustavom. Pošto su na gradskoj razini tijesno surađivali, Demokratska zajednica vojvođanskih Mađara (DZVM) i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini (DSHV) zajedno su imali apsolutnu većinu u Skupštini općine Subotica; za republičke izbore imali su zajedničke kandidate, na koncu subotički DZVM je osvojio tri mandata (**Varga, Szecsei, Kasza**), a DSHV jedno zastupničko mjesto (**Antun Skenderović**). Zahva-

ljujući istom izbornom sustavu u AP Vojvodini, kao zajednički kandidat ove dvije partije 1991. postao sam i ja zastupnik u Skupštini Vojvodine, a tada izabrani predstavnik DSHV-a **Ivica Poljaković** se pridružio našoj zastupničkoj grupi, a ne demokratama ili ligašima. Bar jednom svake godine podnošeno je izvješće o »prilikama među nacionalnim manjinama« u Pokrajini, a uporno je izostavljana hrvatska nacionalna manjina. Kada sam postavio zastupničko pitanje zašto se ne govori i o Hrvatima, odgovoreno mi je: »pošto traju sukobi u Hrvatskoj, njihov status još nije jasan«. Kada sam odgovorio da, neovisno od konačnog

Timpanon zgrade kazališta

ishoda rata, Hrvati u Vojvodini postoje, ništa mi nije odgovoreno usprkos tome što su legalno izabrani predstavnici hrvatskog naroda sjedili u vojvođanskoj i republičkoj skupštini. U to vrijeme smatralo se da su *Subotičke novine* glasilo i Hrvata u Subotici, jer su bile nasljednica nekadašnje *Hrvatske riječi*, koja je izlazila od 25. kolovoza 1945. do 3. kolovoza 1956. Tada su odlukom Okružnog komiteta Socijalističkog saveza radnog naroda Vojvodine promijenili ime u sadašnje, zbog politike jugoslavenskih vlasti, koja je s imena svih hrvatskih institucija u Vojvodini uklonila atribut »hrvatski«. To se dogodilo i s kazalištem. Već tada je počelo negiranje postojanja Hrvata u našoj Pokrajini, koje se devedesetih godina nastavilo.

»Ipak se kreće«

Zbog tijesne suradnje dvije stranke (DZVM i DSHV) u Subotici od 1993. jedan od službenih jezika postao je i hrvatski, ali tek su 2002. Hrvati službeno priznati u Srbiji kao nacionalna manjina i tada je počelo i sa stvaranjem nacionalnih institucija. Osnovano je nacionalno vijeće (HNV), zatim NIU *Hrvatska riječ* i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata (ZKVH). Polako, sa zastojeima, započelo je stvaranje obrazovnih institucija, prvo kao njegovanje nacionalne kulture, a potom danas već u osnovnim i srednjim školama postoje razredi na hrvatskom nastavnim jeziku. Od 2021. gradi se i Hrvatska kuća, gdje će biti smještene i institucije HNV, NIU *Hrvatska riječ* i ZKVH. Zasad kazalište postoji tek na fasadi zgrade i u planovima!

Redoviti susret hrvatskih udruga

Najznačajnija aktivnost popis stanovništva

Redoviti proljetni susret hrvatskih udruga održan je 11. i 12. lipnja u Orahovici, a organizirao ga je Hrvatsko nacionalno vijeće uz podršku Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Susretu su se odazvali predstavnici brojnih udruga iz Vojvodine, Beograda i Niša. Tijekom dvodnevnog rada analizirani su natječaji na kojima su sudjelovale udruge, programi koje su organizirali, a govorilo se i o problemima s kojima se suočavaju udruge u svom radu. Drugi dan bio je u znaku predstojećeg popisa stanovništva.

Predsjednik IO HNV-a **Lazar Cvijin** predstavio je detaljnu analizu natječaja na kojima su sudjelovale udruge, ostvarena financijska sredstva i natječaje na kojima su ta sredstva dobivena. U 2021. godini potporu na natječajima dobilo je 315 projekata hrvatskih udruga, a na taj način je osigurano više od 43 milijuna dinara. HNV nije dao svoje mišljenje na 66 posto odobrenih projekata za koje je izdvojeno više od 28 milijuna dinara. Član IO HNV-a za kulturu **Vojislav Temunović** prikazao je analizu rada udruga. Prema informacijama koje su mu bile dostupne udruge su u prošloj godini imale više od 330 glazbenih, dramskih, likovnih, književnih i dječjih progra-

ma. Broj programa je održan, održan je kontinuitet manifestacija, te članstvo.

Prilikom govora o radu i problemima imali su predstavnici udruga izvan Subotice. Planova i ideja za budući rad ima, a zajednički problem je osipanje članstva, nedostatak prostora za rad, a nedostaje i bolja međusobna suradnja i potpora. Zaključak prvoga radnog dana bio je da su ovakvi susreti korisni radi boljeg upoznavanja i povezivanja, a ono što svi očekuju u narednom razdoblju je bolja međusobna suradnja.

Popis stanovništva novi je izazov, ne samo za udruge već i cijelu zajednicu. Prema riječima predsjednice HNV-a u **Jasne Vojnić** u pripreme za popis stanovništva mora biti uključeno što više ljudi, kao i u samom popisu. Na terenu će raditi koordinatori popisa, hrvatska zajednica imat će članove popisnih komisija u osam lokalnih samouprava, a cilj je imati što više instruktora popisivača i popisivača na terenu. Nakon susreta s elektorima, udrugama, a u susret popisu bit će organizirani i susreti s gospodarstvenicima, studentima, prosvjetnim radnicima...

Hrvate iz Srbije obišao je gradonačelnik Orahovice **Saša Rister**.

Z. V.

Žetva ozimih usjeva

Manji prinos i upitna cijena

»Po mojoj procjeni urod pšenice će biti nešto manji, mislim oko 30 posto u odnosu na prošlu godinu«, kaže Goran Barišić. »Nalijevanje zrna je uspjelo, ali sama vlat nije toliko puna koliko je mogla biti«, kaže Marko Ušumović

Na vojvođanskim njivama prije nekoliko dana počela je žetva ječma, a za oko dva tjedna, ovisno od terena i sorte, početak će i žetva pšenice. Procjene su da će rod žitarica ove godine biti manji, i to za oko 30 posto. Razlog je nedostatak padalina i manja uporaba mineralnih gnojiva. Ono što već sada brine ratare su ulaganja koja ih čekaju kod zasnivanja nove proizvodnje. Procjene su da će ulaganja biti četiri puta skuplja u odnosu na prošlu jesen.

Zakašnjele i neravnomjerne oborine

»Po mojoj procjeni urod pšenice će biti nešto manji, mislim oko 30 posto u odnosu na prošlu godinu. Tome je pridonio nedostatak vlage i manji unos gnojiva koje ove godine nismo dovoljno koristili zbog izrazito visoke cijene. Nadam se još kiši do početka žetve koja bi mogla utjecati na bolje prinose. Sve ostalo je neizvjesno, posebno cijena žitarica. Ona će se znati tek nakon završetka žetve. Vlada Srbije je trenutno zabranila izvoz žitarica, pa je teško bilo što prognozirati«, kaže poljoprivrednik iz Šida **Goran Barišić**.

»Usjevi trenutno dobro izgledaju. Što se tiče prinosa pšenice, to će se znati tek kad kombajn uđe u njivu. Kiša koja je padala posljednjih dana je dobrodošla za sve usjeve. Unatoč ovogodišnjim višim cijenama repromaterija-

la, koristio sam sve agrotehničke mjere kao i prethodnih godina. Nadam se dobrom i kvalitetnom urodu. Moram vjerovati da će nam pogodavati i vremenske prilike kako bismo žetvene radove mogli završiti na vrijeme. O cijeni usjeva i isplativosti je rano govoriti. Ja se osobno nadam dobroj cijeni pšenice, unatoč svemu«, kaže **Zoran Pupiće** iz Batrovaca.

Kiše je falilo i u subotičkom ataru, ali su padaline od prije nekoliko dana spasile žita koja su počela propadati i gubiti na listu.

»Nalijevanje zrna je uspjelo, ali sama vlat nije toliko puna koliko je mogla biti. Jedan od problema s kojima se također susrećemo je taj što padaline nisu ravnomjerne. Na primjer, njiva koja je na Bikovu nije dobila toliko kiše kao ostale, kiša je zakasnila i tu očekujem oko dvije tone po jutru, dok će na ostalim njivama biti oko tri tone. Naravno, mnogo toga ovisi o tehnici rada, je li žito na njivi koja je orana, je li sorta žita rana ili kasnija. Ove godine se pokazalo kako su orana žita mnogo bolje uspjela od onih koja su sijana u reduciranoj obradi. Isti slučaj je i s rodom ječma: na parcelama koje nisu dobile dovoljno kiše prinos je između 1,7 do 2,6 tona po jutru. Cijena ječma se očekuje oko 37 dinara, a za cijenu žita još nemam nikakve informacije. Umnogome na cijenu utječe zabrana izvoza koja će nam dodatno umanjiti zaradu. Izgubili smo inozemne

kupce i sada ne znamo gdje ćemo plasirati novi rod. Ono što je olakotna okolnost, određeni mogu skladištiti u vlastita skladišta pa čekati bolju cijenu, ali ni to nije dugotrajno rješenje. Plasman ovogodišnjeg roda će umnogome zavisi od skladišnih kapaciteta otkupnih stanica», kaže poljoprivrednik iz Subotice **Marko Ušumović**.

I **Marko Tikvicki** iz Subotice cijenu minarlnog gnojiva ističe u prvi plan. Nije imao jesenskih zaliha, pa je kupovao skupo gnojivo tijekom proljeća, ali se trudio racionalno ga dati njivama pa je uradio analizu zemljišta.

»Nije bila kišna jesen, nije se 'saprao' dušik, te nisam morao baciti veću količinu dušičnog gnojiva. Ali, upravo zbog nedostatka padalina, amonij nitrat koji sam bacio kao prihranu zemljišta, nije postigao željene rezultate. Vjetar je isušivao oskudne padaline ovog proljeća, te se vlaga nije uspjela spustiti u dubinu i rastvoriti gnojivo. Padaline koje smo vidjeli tijekom prošlih dana nisu uvijek dolazile do Bikova, stoga je proces nalijevanja zrna izostao za ranije sorte ječma. Ječam koji sam sijao u studenome je donekle uspio dobiti vlage, pa će rod biti malo bolji. Žito je ovoga puta u boljem stanju, jer pristiže kasnije, samim tim su padaline na žito imale mnogo veći efekt. Prinos ovogodišnjeg roda ječma se kreće između 1,5 tone do maksimalno 2,5 tone po jutru«, kaže Tikvicki.

Cijena gnojiva za glavobolju

Marko Ušumović u ovogodišnjoj proizvodnji koristio je mineralno gnojivo koje je kupio prošle godine. Tako je izbjegao drastični rast cijena, ali će za ovu jesen i on morati kupiti skupo gnojivo.

»Naručio sam 10 tona mineralnog gnojiva 16:16:16, cijena je 9.500 dinara za 100 kilograma, što znači 950.000 dinara je 10 tona. Takva cijena je zaista jak udarac cjelovitoj isplativosti rada. Ukoliko želimo imati dobre prinose i raditi po pravilima, moram na jutro žita baciti oko 150 kilograma uree, 100 kilograma AN-a i 120 kilograma MAP-a. Po trenutnim cijenama, to znači oko 50.000 dinara po jutru samo

za gnojivo. Kada uračunam ostale inpute poput sjemena, nafte, amortizacije mehanizacije, ljudstva, tehničke preglede, poreze, sve to dovodi do izuzetnog povećanja ulaznih troškova. Trenutačne cijene gnojiva su na povijesnom maksimumu. Nekada smo za 100 kilograma merkantilnog kukuruza dobili 100 kilograma gnojiva, takvo što se vjerovatno nikada više neće ponoviti«, kaže Ušumović i dodaje i povećanje cijena kemijskih sredstava, ali i njihovu upitnu kvalitetu.

»Evidentno je da određene zadruge i poljoapoteke ne čuvaju kemijska sredstva u adekvatnim skladištima pa tijekom zime dolazi do izmrzavanja i samim tim promjene u kemijskom sustavu, te ono više ne postiže željeni efekt«, kaže Ušumović.

Tikvicki procjenjuje da će spram trenutnih cijena ulaganja nova proizvodnja biti četiri puta skuplja.

»Problem će nastati ako se suše povećaju, jer neće biti moguće podnijeti visinu godišnjeg uloga u obrt zbog slabijih prinosa i samim tim zarade. U prosjeku, žitu je potrebno oko 100 kilograma umjetnog gnojiva više nego ječmu. Ljudi će početi bacati manje gnojiva, što se može teoretski podnijeti u nekom kraćem razdoblju, ali dugoročno ćemo biti u velikom problemu. Meni osobno umnogome olakšava život činjenica da se bavim stočarstvom. Umjesto veće količine umjetnog gnojiva, koristim stajnjak i time ne samo da ostvarujem uštedu, nego i povećavam kvalitetu zemljišta, točnije postotak humusa u zemljištu. Ostaje da se vidi kolika će biti cijena kemijskih sredstava i sjemenske robe. To može dodatno zakomplicirati omjere cjelokupnog ulaganja«, kaže Tikvicki.

Kao netko tko se bavi stočarstvom, Tikvicki nema problem plasmana proizvoda. Ječam mu odlazi za potrebe ishrane stoke i samim tim cijena na tržištu nije mu toliko važna. Skladišti rod u vlastita podna skladišta odakle ide izravno u ishranu. Još jedna korist je ječmena slama, koja se pokazala kvalitetnijom od žitne.

I. U. / S. D.

Poticaji

»**R**atari su do ove godine dobijali 4.000 dinara po hektaru, ove godine 8.000 po hektaru na maksimum od 20 hektara po poljoprivrednom gospodarstvu. To jeste povećanje u odnosu na prošlu godinu, ali u odnosu recimo na Sloveniju gdje je subvencija 700 eura po hektaru, mi smo u velikom zaostatku. Ove godine je dobro što se može kupiti nafta po 179 dinara, ali je hendikep to što moraš imati zlatnu NIS karticu. Ukoliko je nemate, nema ni povlaštene cijene nafte. Trebala bi postojati univerzalna olakšica za nabavu nafte za sve poljoprivrednike«, kaže Ušumović.

CRVENI mentalni alarm

Caritas Sv. Anastazija iz Srijemske Mitrovice organizirao je stručni skup posvećen mentalnom zdravlju. Skup je održan 9. lipnja u Gradskoj kući u Srijemskoj Mitrovici. Okrugli stol pod nazivom »Za život u ritmu svakog srca« nastao je kao odgovor na apel Ministarstva zdravlja Srbije da se lipanj proglasi za mjesec posvećen podizanju svijesti o mentalnom zdravlju.

Sudjelovalo je 40 stručnjaka iz područja zdravstva, socijalne zaštite i predstavnika organizacija civilnog društva. Koordinatorica mitrovačkog Caritasa **Kristina Dragišić**, inače master psihologinja, upoznala je prisutne s najnovijim podacima o stanju mentalnog zdravlja stanovništva Srbije, o kojima je prije nekoliko dana govorio i ministar zdravlja **Zlatibor Lončar**.

»Podaci su alarmantni i upozoravaju da u ovom trenutku 15,2 posto stanovništva ispunjava kriterije nekog psihičkog poremećaja. Promocija mentalnog zdravlja i prevencija mentalnih poremećaja i bolesti sastavni su dio Agende održivog razvoja usvojene od Generalne skupštine Ujedinjenih naroda. Stoga zaštita i očuvanje mentalnog zdravlja obuhvaćaju sve mjere i aktivnosti usmjerene na uspostavljanje i održanje psihičkog blagostanja. Te mjere su vezane za promociju i unaprjeđenje mentalnog zdravlja, kao i prevenciju koja obuhvaća rano prepoznavanje, liječenje i rehabilitaciju poremećaja ponašanja i mentalnih poremećaja. Caritas već skoro 18 godina aktivno sudjeluje u realizaciji ovih zadataka, a zato smo i danas ovdje okupljeni«, istaknula je Kristina Dragišić.

Na ovo izlaganje nadovezala se veoma zanimljivim rezultatima istraživanja, provedenim od Komore socijalne zaštite ravnateljica ove ustanove **Sandra Perić**.

»Ovo istraživanje nam je ukazalo na stanje zaposlenih u sistemu socijalne zaštite, s akcentom na procjenu mentalnog stanja i situacijom tijekom covid-a. Veoma detaljna analiza pokazala je da u sistemu socijalne zaštite postoji deficit od skoro 1.000 zaposlenih te da ovaj sistem amortizira mnoge probleme tranzicije i da u dugom periodu djeluje pod kontinuiranim i dugotrajnim stresnim okolnostima koji direktno utječu na kvalitetu rada zaposlenih i njihovo zadovoljstvo poslom. Ujedno su nedovoljno plaćeni i pod stalnom negativnom kampanjom u društvu, što dodatno otežava rad i stanje mentalnog zdravlja zaposlenih u svim sistemima socijalne zaštite, institucionalnim i vaninstitucionalnim«, istaknula je ona.

U drugom dijelu okruglog stola su **Andrijana Nikolić** iz Caritasa Šabac i **Marijana Lopin** iz mitrovačkog Caritasa Sv. Anastazija predstavili načine s kojima se radi s osobama s mentalnim smetnjama. Tu su bile predložene Caritasove metode sistemskog i vaninstitucionalnog rada s osobama s mentalnim smetnjama. Radom dnevnih boravaka, radno okupacijskih terapija i socijalnih poduzeća koji u sebi aktiviraju i integriraju ovu osjetljivu grupu stanovništva. Kako je rečeno, u šabačkom Caritasu u okviru socijalnog poduzeća zaposleno je devet osoba, dok je u mitrovačkom Caritasu radni angažman našlo tri osobe s invaliditetom, od kojih su dvije s mentalnim smetnjama.

Skup je otvorio direktor Caritasa Srbije o. **Michai Gherghel**. O programskom radu na polju mentalnog zdravlja Caritasa u Srbiji prisutne je upoznala nacionalna koordinatorica na programu mentalnog zdravlja **Jelena Ankić**.

S. D.

Kupljeni satovi za župnu crkvu Presvetog Trojstva u Kukujevcima

Bog je dao kroz one koji su otvorenog srca

Nakon završetka prve faze rekonstrukcije župne crkve Presvetog Trojstva u Kukujevcima, postavljanja nove kupole i zlatnog križa, Kukujevcani raseljeni po Hrvatskoj i po svijetu još jednom su pokazali svoju humanost, te u kratkom vremenu prikupili značajna sredstva za kupnju četiri sata u crkvi. Na blagdan Presvetog Trojstva, kukujevački kirbaj, župnik **Nikica Bošnjaković** prikazao je nazočnim vjernicima kupljene satove za zvonik crkve sa svim pripadajućim dijelovima. Novac za kupovinu četiri sata, u iznosu od 16.250 kuna, skupili su članovi Zavičajne udruge Kukujevci, obitelji koje vuku korijene iz Kukujevaca.

U svim dosadašnjim akcijama (prikupljanju sredstava za adaptaciju crkve, uređenju kapele Gospe u polju u kukujevačkom ataru, uređenju groblja) raseljeni Kukujevcani su se rado odazivali.

»Pokrenuli smo inicijativu za prikupljanje sredstava od Kukujevcana iz cijelog svijeta. Ponudili smo opcije da jedna ili dvije obitelji plaćaju po jedan sat čija je cijena 2.200 eura ili da više obitelji prikupe ta sredstva. Odgovor Kukujevcana bio je dobar. U tri dana smo uspjeli osigurati novac za tri sata. Novac za dva sata je osiguran od dvije obitelji, dok su za treći sat novac dale tri obitelji. Sredstva za kupovinu četvrtog sata dali su brojni vjernici. Sa zadovoljstvom sam obavijestio župnika da su sredstva prikupljena i da

može krenuti u dogovor s poduzećem za nastavak radova. Predali smo mu prvi dio novca u iznosu od 4.800 eura i u roku od mjesec dana satovi su isporučeni i doneseni u Šid. Napravili smo i drugi ugovor u iznosu od 4.000 eura. Zadovoljstvo je svih nas što smo uspjeli prikupiti ovaj novac«, kaže **Milan Cindrić** iz Zavičajne udruge Kukujevci.

U svom obraćanju vjernicima župnik Bošnjaković je između ostalog istaknuo da mu je posebno drago da su se počeli buditi raseljeni Kukujevcani koji pripadaju svojoj župnoj crkvi.

»Župnoj crkvi u Kukujevcima je potrebno vratiti slavu. Taj objekt je posvećen zbog tajne naše vjere, našeg Boga, a to je Otac, Sin i Duh Sveti, Presveto Trojstvo. Mi danas ne možemo imati svetu misu u crkvi nego u župnoj kući. Ali sila Boga živoga i ove godine nam pokazuje da oni koji pripadaju toj crkvi, raseljeni diljem svijeta, žele svoju crkvu obnavljati. To je Božje djelo. Bogu ništa nije nemoguće, ali zato On traži našu vjeru, našu ljubav i naše silno pouzdanje u Njega, kako bi svoju svemoć mogao kanalizirati kroz nas, Njegove vjernike«, istaknuo je vlč. Bošnjaković.

Žbukanje crkve prethodit će postavljanju satova. Kako navode iz Zavičajne udruge Kukujevci, sredstva su osigurana i za te radove.

S. D.

Kapela i križevi u salašima Gradina

Zahvala pobožnih salašara

Nakon Drugog svjetskog rata komunističke vlasti zabranile su slavljenje svetih misa u školi. Svete mise su zato slavljene u periodu godine kad se moglo okupljati pod nebom uz mali zvonik. Od tog vremena spomendan svetog Antuna Padovanskog se počinje više obilježavati, a kasnije je u salašima izgrađena i kapela

Gradina, salaško naselje nadomak Sombora naseljeno je većinski hrvatsko-bunjevačkim življem koji je kroz svoju povijest uvijek bio vezan uz Crkvu. **István Iványi** u opisu naselja Bač-bodroške županije iz 1909. godine navodi da je Gradina jedna somborska pustara istočno od grada Sombora pored Malog Stapara. Defteri (katastarsko-porezni popis) iz turskog vremena Gradinu u 1554. godini spominju s jednom kućom, 1570. s četiri kuće, 1590. sa sedam kuća, 1658. godine Gradina postaje imanje **Györgya Szalatnyajja**. Kada 1749.

me Turaka slavili svetu misu i dijelili sakramente. Nakon oslobođanja od Turaka, u Gradini se proštenje slavilo 17. siječnja o spomendanu svetog Antuna Pustinjaka. Sveti Antun Pustinjak je i sveti Antun Opat i kao Veliki. Rođen je u Herakleopolisu Magna, oko 251. godine, preminuo je u Monte Colzimu 17. siječnja 356. godine. Svetac je u općoj Crkvi. Svoj je život posvetio pustinjačkom načinu života. Smatra ga se ocem isposništva. Često ga se prikazuje sa zvoncem u ruci koje označava svetčevu sposobnost istjerivanja zlih duhova. Zaštitnik je uzgoja svinja i ostale stoke. Svinja koja predstavlja demone, požudu i proždrljivost, često prati Sv. Antuna Pustinjaka i znak je njegove pobjede nad grijehom i niskim strastima poput proždrljivosti.

Kapela sv. Antuna

Poslije Prvog svjetskog rata u somborskoj župi Presvetog Trojstva, za vrijeme župnika **Antuna Skenderovića** osnovano je novo pastoralno vijeće ili kako se tada zvalo crkvena općina. Novo pastoralno vijeće na svom zasjedanju odlučilo je da se u Gradini osnuje jedno posebno, samostalno pastoralno vijeće za bolju opskrbu vjernika u toj zajednici. Za vikara u Gradini imenovan je kapelan župe Presvetog Trojstva **Antun Döbler**. U tom periodu naselje nije imalo kapelu, a svete mise su se slavile u prostorijama škole.

Nakon Drugog svjetskog rata komunističke vlasti zabranile su slavljenje svetih misa u školi. Svećenici nisu više mogli biti prisutni u školama i morali su

Zvonik

Željezni zvonik postavljen u dvorištu kapele u Gradini. Dok nije postojala kapela, zvono je bilo postavljeno na drveni zvonik. Mijenjao je mjesto, obitelj koja je prihvaćala zvonjenje protiv tuče, postavljala bi ga u svom dvorištu.

Kapela sv. Antuna sa zvonikom

godine Sombor postaje slobodan i kraljevski grad, Gradina postaje dio grada Sombora.

Ime Gradina je slavenskog podrijetla. Značenje može biti utvrda ili dio koji pripada jednoj utvrdi. Zbog naziva mnogi povjesničari smatraju da je na mjestu današnjeg naselja postojala utvrda. Dokaza za ovu tvrdnju nema, pretpostavke su takve da ako je i postojala, ona nije građena od čvrstog materijala, te za sobom nije ostavila nikakav trag.

Sačuvano je jedno predanje vezano za Gradinu da je tamo bilo crkvište. Na tom mjestu su franjevci za vrije-

se prilagoditi novonastaloj situaciji. Svete mise su slavljene u periodu godine kad se moglo okupljati pod nebom uz mali zvonik. Od tog vremena spomendan svetog Antuna Padovanskog se počinje više obilježavati. U tim vremenima Gradinci su hodočastili na kapelu Sniježne Gospe u Čičove i taj dan (5. kolovoz) držali i kao svoje proštenje. Za vrijeme župnika **Ivana Jurige** (1959. – 1985.) kuća pored zvonika uređena je za kapelu. Posvećena je svetom Antunu Padovanskom. Tada su se svete mise slavile mjesečno jednom. Bilo je perioda kada su se i *dužionice* održavale u Gradini. Posljednjih godina svete mise u kapeli slave se svake prve nedjelje u mjesecu, na blagdan svetog Antuna Padovanskog, a u nedjelju nakon blagdana je Proštenje. Tom prigodom na završetku svete mise blagoslivlja se zvono uz molitvu da Svemogući Bog izlije obilje svojih milosti na sve žitelje salaša i štiti njihova polja. Posljednjih godina kapela je dotjerivana i uređivana zajedno s okolišem koji joj pripada.

Križ Ede Margalića

Iako dugo godina nije bilo kapele u salašima Gradine, religiozni osjećaj i stav njihovih stanovnika ispoljavao se postavljanjem križeva krajputaša. Najstariji križ iz 1845. godine postavljen je pored puta prema Kljajićevu (Krnjaji). Postavio ga je **Antun Bošnjak** 1845. godine, obnovio **David Bošnjak** 1911. U zapisniku kanonske vizitacije

Križ kod Gertnerovog salaša

župe stoji sljedeći zapis o ovom križu: »Na Krnjajskom putu kod Bokerovih salaša podigla je drveni križ obitelj Bošnjak«. Sačuvano je lijepo izrađeno podnožje iz kojeg se izdiže stablo križa na kojemu nedostaju kraci i korpus. Pokraj Velikog bačkog kanala u Gradini nalazi se križ obrastao žbunjem, koji je nedavno srušen nemarom

Unutrašnjost kapele

radnika. Pronađena je gomila prirodnog kamena pješčara i nekadašnji sastavni dijelovi križa koji je bio umjetnički lijepo obrađen. Može se iščitati godina 1860.

Križ blizu Raič salaša, kraj puta prema Gradini iz 1891. godine ima veliki povjesni značaja. Taj križ podigao je dr. **Edo Margalić** na svojoj zemlji. Jedini je trag u Somboru koji nosi ime velikana koji je rođen 1849. godine u Zagrebu, a preminuo 1940. u Somboru. Hrvatski jezikoslovac, sveučilišni profesor, prevoditelj, poznati latinac, slavist i leksikograf. Ravnatelj gimnazije u Somboru. Na žalost, križ koji je jedini trag velikana koji je živio u Somboru srušen je poljoprivrednim strojem i leži u komadima na zemlji. (Još se može spasiti!) Sljedeći križ je podignut 1909. godine na starom Sivačkom putu. Nalazi se u blizini **dida Hornjakovog** salaša. Križ iz 1917. godine podignut je kod **Gertnerovog** salaša i na njemu piše: »Na slavu Božju podigli **Josip Zetović** i žena mu **Gjula Firanj** godine 1917. Obnovio 2009. praunuk **Šima Gertner** sa porodicom«.

Najljepši križ napravljen od bijelog mramora nalazi se pokraj Sivačkog puta. Natpis: »Na slavu Božju i blažene Djevice Marije! Podignut od **Michaela Müller** i njegove supruge rođene **Elisabetha Gärtner**, 1933. godine«. Kanonska vizitacija iz 1963. godine piše o ovom križu: »Na Sivačkom putu kraj bivšeg **Kronić** salaša, podigao je **Mihajlo Müller** iz Krnjaje 1933. godine. U dobrom je stanju«. Napravljen je od bijelog mramora, okružen željeznom ogradom. U podnožju je uklesana dedikacija sa starim gotskim ukrasnim pismom na njemaškom jeziku. Baza križa je ukrasni element koji ima nišu u kojoj se nalaze ostaci Gospinog kipa. S križa nedostaje korpus i natpis.

tekst i foto: Gabor Drobina

Naši gospodarstvenici (CI.)

Male površine neisplative za suvremenu proizvodnju

Kad god sam mijenjao strojeve, mijenjao sam i tehnologiju. Kada sam kupio sijačicu, kupio sam onu koja baca i gnojivo; ako sam kupio sijačicu za širokoredne kulture kupio sam onu koja može sijati i u reduciranoj obradi. Dakle, ako govorimo o tim investicijama malo je i 200 hektara. Prvo, to su skupi strojevi, a drugo i nema smisla kupovati ih za 200 hektara», kaže Nemanja Petrović

Nemanja Petrović jedan je od najvećih i najuglednijih starčevačkih poljoprivrednika. Danas njegovo poljoprivredno gospodarstvo obrađuje oko 800 jutara. Nemanjin djed bavio se poljoprivredom, a kada više nije mogao sam, u pomoć su priskočili Nemanja i njegov otac, iako su obojica imali druge poslove. Nemanja je i danas uposlen u *Petrokemiji*, ali uz posao u smjenama uspijeva se baviti poljoprivredom.

»Djedovo imanje preuzeo sam 1991. godine, ali to je bilo tek 12 lanaca zemlje, što ni tada nije bilo ozbiljno gospodarstvo, pa sam se zaposlio i paralelno radio i u poduzeću i na svom gospodarstvu. Bila su to vremena krize, zemlja se prodavala ili davala u najam, ja sam to iskoristio i polako širio svoje gospodarstvo. Radili smo tada uslužnu obradu zemlje, pa nam je to bila prednost, jer kada su vlasnici davali zemlju u najam prvo su nama nudili. Počeli smo kupovati lanac po lanac i polako širiti naše gospo-

darstvo. Kako sam već imao dosta godina staža, nisam htio napustiti ni redoviti posao i tako je do danas«, priča Nemanja i napominje da je to obiteljski posao u koji su uključeni i otac i brat, koji je uposlen kao profesor u srednjoj strojarskoj školi u Pančevu.

Ulaganje u traktore i strojeve

Danas su u Nemanjinom ekonomskom dvorištu najsuvremeniji strojevi. Neke od njih Nemanja je prvi kupio u Srbiji, nekoliko je traktora s navigacijom, te sami mogu obraditi sve njive od sjetve do žetve. S obzirom na kvalitetu zemljišta, Nemanja sije tri kulture – suncokret, pšenicu i kukuruz, ali se postotak zastupljenosti mijenjao zbog promjene klime.

»Obično idemo na 50 posto kukuruza i po 25 posto pšenice i suncokreta. Nekada je 90 posto našeg atara

bio kukuruz, bio je najisplativiji, pa se sijao čak i u monokulturi. Ali klima se promijenila, zbog sušnih ljeta kukuruz zna podbaciti u prinosu, dok su pšenica i suncokret stabilniji. Što se tiče sadašnje strukture sjetve, suncokret nam je predusjev za pšenicu. Pšenicu sijemo ili u reduciranoj obradi ili direktno poslije skidanja suncokreta. Na pšenicu uvijek sijemo kukuruz, a na kukuruz suncokret, pa tako uspijevamo na svaku treću godinu mijenjati kulturu. Soja, kao i kukuruz, zna podbaciti, pa se u našem ataru skoro i ne sije. Bilo je nekada i repe, radili smo je i mi, ali smo odustali jer su problemi kod isporuke šećerana trulež, nečistoća, digestija. Zemlja je teška i kada je izgazi teška mehanizacija za repu, narednog proljeća je problem obrada, praktično je naredna proizvodnja upropaštena«, priča Nemanja.

Njive koje obrađuje uglavnom su u starčevačkom ataru, manji dio u Omoljici i ataru Pančeva i Ivanova, ali to su pracele naslonjene na Starčevo. S obzirom na površine koje obrađuje, od Nemanje smo htjeli doznati i mogu li ratari u Sterčevu doći do državnih oranica, budući da je to uvijek problem. Prije konkretnog odgovora Nemanja pojašnjava da u ataru Starčeva ima dosta preoranih pašnjaka, zemlje oduzete Nijemcima poslije II. svjetskog rata koja se daje u zakup ili ide u restituciju.

»U početku je kod javnih nadmetanja išlo teško, izdavale su se parcele od 400-500 hektara, i nitko od poljoprivrednika nije bio spreman ući u tako veliki zakup. Zatim smo se mi malo bolje organizirali, što je bila neka vrsta pritiska s naše strane, a s druge strane tako organizirani udruženo smo licitirali veće parcele. Uspjeli smo tada i mi doći do državne zemlje. Sad kako se tko tu snašao. Državna zemlja prvo se daje stočarima, investitorima, pa onda nama ratarima na 10 do 15 godina«, kaže Nemanja.

Uz državnu zemlju Nemanja uzima u zakup i zemlju od drugih vlasnika.

»Što se tiče kupovine, pravo je otimanje. Zemlja je kod nas skupa. Veliki poljoprivrednici sada imaju odlične traktore i strojeve, zemlja se može kvalitetno uraditi, pa im treba i više oranica. U ataru Starčeva 80 posto njiva posijano je pod navigacijom, ulaže se maksimalno u kemiju, mineralna gnojiva. Jutro zemlje kod nas je od 8.000 eura, pa naviše. Prodavalo se i za 12.000 eura. I nije to zemlja visoke klase, teška je za obradu, teško na takvoj zemlji usjevi podnose sušu. Crepaja, dio Jabuke, dio Debeljače su atari s boljom zemljom i tu su njive uvijek bile skuplje nego naše, nekada i dvostruko skuplje. Ali, Starčevo se izjednačilo s Crepajom. Sada Starčevci dižu cijenu i u Omoljici. U našem mjestu desetak mladih obitelji ozbiljno radi i samo im nedostaje zemlje«, kaže Nemanja.

Nemanjino dvorište puno je najsuvremenijih poljoprivrednih strojeva, pa se bez obzira na stotine jutara koje obrađuje, nameće pitanje koliko može iskoristiti tu mehanizaciju.

»Usluga obrade više nema, jer je zemlja u posjedu onih koji imaju mehanizaciju. Mehanizacija se kupuje, a problem je povrat za kupovinu mehanizacije, pa se mi često zaletimo i kupimo možda i nešto što nam nije baš

potrebno. Što se tiče našeg gospodarstva, mehanizaciju smo plaćali nekada u gotovini, nekada smo uzimali kredite, nekada koristili mogućnost povrata. Kupovao sam mehanizaciju koja mi je potrebna, ali znam poljoprivrednike koji su uzimali i ono što im baš nije neophodno samo zato što su imali pravo na povrat dijela sredstava«, kaže ovaj starčevački poljoprivrednik.

Nije profit novac koji prođe kroz ruke

Sve što se proizvede treba i prodati. Naš sugovornik kaže da se rod prodaje ili lageruje kod otkupljivača s kojim imaju dugoročnu i dobru suradnju. S obzirom na velike količine koje proizvedu, imaju i neke pogodnosti kod prodaje ili lagera.

»Ako govorimo o velikim investicijama u proizvodnju, onda je i 200 hektara malo da bi neko gospodarstvo napredovalo i da bi se ta suvremena mehanizacija mogla iskoristiti. Kad god sam mijenjao strojeve, mijenjao sam i tehnologiju. Kada sam kupio sijačicu, kupio sam onu koja baca i gnojivo; ako sam kupio sijačicu za širokoredne kulture, kupio sam onu koja može sijati i u reduciranoj obradi. Dakle, ako govorimo o tim investicijama, malo je i 200 hektara. Prvo, to su skupi strojevi, a drugo i nema smisla kupovati ih za 200 hektara«, kaže Nemanja.

Suglasan je da su novi strojevi olakšali proizvodnju, ostvaruju se veći prinosi i profit, ali i suvremeni strojevi se kvare, oni koji ih znaju popraviti puno koštaju. U vrijeme ovog razgovora cijene osnovnih ratarskih kultura bilježile su rast. No, naš sugovornik na taj cjenovni skok gleda oprezno, jer, kako kaže, sve će to doći na naplatu.

»Sve velike oscilacije na tržištu skupo smo platili. I najopasnije je za one koji to ne shvate, koji ne shvate da nećemo skupo prodavati svoju robu, a zakup zemlje i dalje plaćati 250 ili više eura. Sjećam se dobro kada je kod nas lanac zemlje bio 5.500 maraka, bilo je to pred rat 90-ih. Nedugo poslije toga lanac zemlje je bio 7.500 maraka. Plaće su tada bile dobre i mi smo kupili tu zemlju. Dolazi zima, kreće Slovenija, balvani, barikade, raspad države, plaća pet maraka, litra nafte 2,5 marke, utovljeni bik kao bure od 200 litara nafte, guma 215 maraka, vagon pšenice 600 maraka, lanac zemlje tek 1.500 maraka. Vidite kako je sve nesigurno. Tih 90-ih samo je kod nas bio rat i sankcije, a sada je problem u cijelom svijetu. Dolazi jesen i ja već sada razmišljam kako kupiti mineralno gnojivo. Mehanizacija je poskupjela, rezervni dijelovi, ni taj euro više ne vrijedi isto«, kaže Nemanja.

Kaže, raduju ga relativno visoke cijene, ali strah ga je onog poslije, jer nije profit novac koji se proturi kroz ruke već ono što ostaje na kraju. Uz sve poslove i brige na velikom i suvremenom gospodarstvu, uz svoj redoviti posao, Nemanja je i predsjednik udruge starčevačkih poljoprivrednika, a od osnutka Udruge banatskih Hrvata – Podružnica Starčevo aktivan je i u toj udruzi.

Z. V.

Antonija Rudić na reviji u Tomislavgradu

TOMISLAVGRAD – Deveta revija tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Hrvatske bit će održana od 4. do 9. srpnja u Tomislavgradu. Na reviji će sudjelovati i **Antonija Rudić** iz tavankutskog HKPD-a *Matija Gubec*. Ona sudjeluje i u izboru za najfotogeničniju djevojku ovogodišnje Revije koji se odvija online glasanjem na internetskoj i Facebook stranici Udruge *Stecak* (www.udruga-stecak.com). Glasati za izbor najfotogeničnije sudionice može se do 8. srpnja u 16 sati. Cilj Revije je povezivanje Hrvata iz cijelog svijeta u svrhu promicanja bogatstva hrvatske tradicijske kulture.

Gostovanja Nazorovih glumaca i pjevača

SOMBOR – Sekcije somborskog HKUD-a *Vladimir Nazor* gostovale su proteklog tjedna na manifestacijama u Hrvatskoj i Srbiji. Dramska sekcija je s komedijom *Oporuka* gostovala u Vukovaru, u tamošnjem Hrvatskom domu, a potom i na festivalu *Nedelja pozorišta* u Sonti. Somborci su otvorili taj festival, a za najboljeg glumca proglašena je njihova članica **Klara Oberman**.

Pjevačka skupina HKUD-a gostovala je u Babinoj Gredi na 10. *Bećarfestu* u organizaciji udruge *Šokadija* Babina Greda. Ovo je prvo gostovanje *Nazora* na ovoj manifestaciji, a predstavili su se svatovskim bećarcima.

Croart na koloniji u Dušniku

DUŠNOK – Nakon dvogodišnje korona pauze, likovna kolonija *Panon-Dušnok* koja okuplja članove triju udruga – *Bel-Art* iz Belišća, *Croart* iz Subotice i domaćeg *Hub-*

Arta – održana je 11. i 12. lipnja u tom mađarskom gradiću. U sklopu kolonije priređena je retrospektivna izložba slika sudionika kolonije **Lőrinc Gergelya**, u povodu njegova 90. rođendana. Drugog dana kolonije sudionici su posjetili Gradsku galeriju u Kaloči. Novi susret triju udruga bit će održan za vikend, 18. i 19. lipnja, u Subotici na 9. sazivu umjetničke kolonije *Panon-Subotica*.

Nova izvedba Salona mame Tereze

SUBOTICA – Predstava *Salon mame Tereze* Književno-teatarskog kružoka HKC-a *Bunjevačko kolo* bit će igrana u nedjelju, 19. lipnja, u Velikoj dvorani HKC-a, s početkom u 19.30 sati. Predstava je rađena po istoimenom tekstu **Petka Vojnića Purčara**, a režirala ju je **Nevena Mlinko**. U predstavi igraju: **Bernadica Ivanković, Vladan Grbić, Zoltan Sič, Darko Baštovanović, Katarina Ivanković Radaković, Adrijana Ivandekić, Marijana Prčić, Nenad Temunović, Matiša Dulić, Katarina Ivković Ivandekić** i **Nevena Mlinko**. Scenograf je **Kristijan Milanković**, kostimografkinja je **Milijana Nimčević**, majstor rasvjete **Marin Jaramazović**, glazbeni odabir radila je **Nela Skenderović**. Multimedijalne dijelove montirao je **Nemanja Temunović**, fotografije je napravila **Nela Skenderović**, a obradila ih **Katarina Ivković Ivandekić**.

Ulaz će se naplaćivati 300 dinara. Mjesta je moguće rezervirati pozivom na broj 024/556-898 ili 064/659-06-35, radnim danima od 8 do 14 sati.

Djeca su ukras svijeta

TAVANKUT – XXVII. Festival dječjeg stvaralaštva *Djeca su ukras svijeta* bit će održan u nedjelju, 19. lipnja, u Tavankutu, na ljetnoj pozornici etnosalaša *Balažević*, a početak je u 18 sati. Organizator je HKPD *Matija Gubec*, a ovo je prva manifestacija u okviru *Tavankutskog kulturnog lita* (detaljan program na stranici 48).

Zavjetno-zavičajni dan u Vajskoj

VAJSKA – Manifestacija *Zavjetno-zavičajni dan* bit će održana u subotu, 2. srpnja, u Vajskoj. Program počinje misom u 17 sati u mjesnoj crkvi sv. Jurja, nakon čega slijedi procesija. Pod misom će pjevati župni zborovi iz Novog Sada, Bača i Vajske koje vodi dirigent i orguljaš **David Bertran**. U 18,30 sati slijedi kulturni program u kojem sudjeluju dječja dramsko-folklorna skupina HKU *Antun Sorgg* iz Vajske, **Emilija** i **Valentina Kovačev** iz Bođana, KUD *Vesela Šokadija* iz Gundinaca i HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta. Manifestacija će biti u znaku pete obljetnice rada mjesne hrvatske udruge *Antun Sorgg*.

Priređuje: Vladimir Nimčević

Iz starog tiska

Proslava rođendana braće Radića, koncert Zinke Kunc-Milanov u Subotici

11. lipnja 1945. – *Politika* piše da su u Subotici 10. lipnja oko pola osam navečer pred zgradom Zapovjedništva sovjetskih postrojbi u Subotici zapovjednik grada Subotice general **Nikiforov**, predsjednik (**Ivan Milanković**), potpredsjednik (**Aleksandar Magašarević mlađi**) i tajnik Gradskog narodnog odbora (**Gorčik**), te tajnik kotarskog (sreskog) JNOF-a (**Grgo Lulić**) pozdravili generale Tre-

će ukrajinske fronte: general-lajtnanta **Garšpova** i general-majore **Kuršavskog**, **Levijsa**, **Petrova** i **Maliskija**.

12. lipnja 1939. – *Jutarnji list* piše da je u prostorijama Hrvatskog prosvjetnog doma u Subotici na inicijativu tamošnjeg Hrvatskog akademskog društva *Matija Gubec* održana 11. lipnja svečana proslava rođendana braće **Radića**. Pozdravni govor održao je **Bela Bačlija**, a **Alojzije Cvijanov** deklamirao je pjesmu *Dva brata Mije Stuparića*. **Miroslav Štemer** održao je predavanje o kulturnom djelovanju braće Radića, a zatim je deklamirao *Oranje* od **Miškine**. Na koncu je **Marko Horvacki** održao predavanje o političkom radu braće Radića.

13. lipnja 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da je hrvatska operna pjevačica (sopran) **Zinka Kunc-Milanov** u pratnji svog brata prof. **Božidara Kunca** održala vrlo uspješnu

koncertnu večer u subotičkom Gradskom kazalištu. U ime HPD-a *Neven* predsjednik Društva **Ivan Malagurski** predao joj je cvijeće aranžirano u hrvatskim bojama. Poslije koncerta, druženje je nastavljeno u Hrvatskom domu do 3 sata ujutro.

14. lipnja 1924. – *Hrvatske novine* pišu kako je profesor Pravnog fakulteta u Subotici **Milorad Nedeljković** »pred nekim mađarskim novinarom psovao i Bunjevce, tako, da, veli Mađžar, to nemože ni ispisati«. Člankopisac šaljivo zapaža: »Mi vjerujemo, da g. Nedeljković ima doktorat barem iz – psovanja«.

15. lipnja 1907. – *Fruškogorac* piše: »Mnogi ne će vjerovati, mnogi će se čuditi, treći će se srditi – ipak je živa istina! Vidjeli smo naime putnicu, izdanu nekoj ženi g. 1870. po poglavarstvu kr. slobodnoga grada Sombora. Tiskanica je tiskana i ispunjena hrvatskim jezikom i latinicom, a – kako se vidi – nije tome ni baš tako davno!«.

17. lipnja 1933. – *Obzor* piše da je u Bajmaku 16. lipnja navečer u prostorijama kina *Wolf HPD Neven* iz Subotice priredilo koncert. Članove društva pozdravio je župnik **Lénárd Hegedűs (Hegedušić)**. Za srdačni doček zahvalio se predsjednik društva prof. **Ivan Malagurski**. Pjevači i pjevačice bili su razmješteni po privatnim kućama. Osim Hrvata, u dočeku gostiju sudjelovali su i mjesni Mađari i Nijemci. Navečer je *Neven* izveo skladbe neovisnih hrvatskih autora. Zborom je dirigirao **Mihovil Katanec**. Po završetku koncerta **Vera Budanović** predala je pjevačima i pjevačicama kitu cvijeća, a **Stjepan Marković** lovorov vijenac.

6. Dani Antuna Gustava Matoša u Srbiji i Hrvatskoj

Tragovima velikog književnika

Matošu se treba vraćati, imao je maltene prosvjetiteljsku ulogu u književnom životu, glede stilistike i svega drugog što je vrijedno, kaže književnik i prevoditelj Predrag Ćudić

Dani Antuna Gustava Matoša, šesti po redu, i ove su godine okupili institucije i osobe iz Hrvatske i Srbije koje skrbe o sjećanju na lik i djelo toga pjesnika, novelista, esejista, putopisca i polemičara. Program manifestacije održan je od 8. do 13. lipnja u Tovarniku, Beogradu, Plavni i Zagrebu, mjestima u kojima je Matoš (1873. – 1914.) živio ili su vezana uz njegovu obitelj.

Manifestaciju su organizirali Društvo hrvatskih književnika – Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice. Osim Ministarstva kulture i medija Hrvatske, pokrovitelji manifestacije su Županija vukovarsko-srijemska, Središnji državni ured za Hrvate izvan RH i Općina Tovarnik.

Matoš i Strossmayer

Program je započeo 8. lipnja u **Matoševom** rodnom Tovarniku polaganjem vijenca kod njegove biste, a nastavljen je u vili *Tovarnik*. Među ostalim, u tovarničkom programu sudjelovale su i učenice mjesne Osnovne škole *Antuna Gustava Matoša* i djeca iz Dječjeg vrtića Tovarnik.

U središtu ovogodišnjeg programa bila je nova, šesta po redu knjiga u ediciji *Matošev milenij*, naslovljena *Josipu Jurju I., kralju naših svih ideala* objavljena u sunakladi DHK-a, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski i ZKVH-a. Knjigu je priredio **Mirko Ćurić**, urednik je **Tomislav**

Žigmanov, dok je urednik edicije dr. **Goran Rem**. Knjigu prati i istoimeni dokumentarni film kojega je režirao i snimio **Mihael Kelbas** po scenariju Mirka Ćurića. Matoševe tekstove u filmu interpretirao je **Darko Milas**, a lik Matoša uprizorio je **Zlatko Filaković**. Knjiga i film predstavljeni su na programima u Tovarniku, Beogradu i Zagrebu.

»Knjiga na neki način ima beogradske korijene, jer je naslovljena prema citatu kojim je u pismu iz 1896., pisanim u Beogradu, Matoš oslovio **Strossmayera**. Tražio ga je za mecenatsku pomoć. U knjizi su sabrani tekstovi koje je Matoš pisao o Strossmayeru. Oni govore o njegovom odnosu prema Strossmayeru i njegovim kulturnim, vjerskim i političkim koncepcijama, učincima tih koncepcija te njegovom odnosu prema biskupovoj ostavštini. Tekstovi su vrlo zanimljivi, ne samo iz aspekta njihovih osobnih odnosa nego i šire«, kaže Mirko Ćurić.

Matoš i Beograd

Fondacija u Beogradu, koja okuplja tamošnje Hrvate, nosi Matoševo ime budući da je on jedan dio svoga života proveo u glavnom gradu Srbije. Naime, kao austrijski vojni bjegunac, Matoš je prvi puta otišao u Beograd 1894., gdje je boravio do 1898. godine. Svirao je violončelo u tamošnjim orkestrima i radio kao novinar. U Beograd se vratio 1904., budući da kao neamnestiran dezertar nije mogao u Hrvatsku, a tamo ostaje do konačnoga povratka u Zagreb 1908. godine.

Beograd

Veze s Bačkom

Iako tu nikada nije živio, Matoš ima veze i s Bačkom, te su u program manifestacije uključeni i ovdašnji Hrvati. Naime, po djedu **Grgi** iz Kačmara (Mađarska), Matoš vuče bunjevačko podrijetlo te je za sebe govorio kako je »Bunjevac porijeklom, Srijemac rodnom, a Zagrepčanin odgojem«. Grgo je kasnije živio u Plavni, gdje je bio kantor i orguljaš, a tamo je i rođen Matošev otac **August**. On je kasnije u tom selu bio učitelj. Stoga se u sklopu programa manifestacije u Plavni, u kojoj postoji i hrvatska udruga *Matoš*, u crkvi sv. Jakova služi misa za slavnoga književnika i njegovu obitelj (misu je ove godine predvodio župnik **Marinko Stantić**, a propovijedao je župnik iz Vajske **Goran Vilov**).

»Ponosni smo što smo uključeni u ovo manifestaciju. Ona je važna za sva mjesta u kojima je Matoš živio i za sve nas koji poštujemo njegov lik i djelo«, kaže upraviteljica Fondacije AGM **Katica Naglič**.

Na programu u Beogradu o Matošu je govorio i književnik i prevoditelj **Predrag Čudić**.

»Ono što bitni pisci napišu to se ne izbriše i uvijek se možemo vraćati njima. Matošu se svakako treba vraćati, imao je maltene prosvjetiteljsku ulogu u književnom životu, glede stilistike i svega drugog što je vrijedno. Matoš je imao dosta težak život, može se smatrati pjesnikom mučenikom i ta činjenica me je tjerala da iščitam Matoša da vidim što je imao reći s obzirom na životne okolnosti. Našao sam mnogo zanimljivih stvari, fasciniralo me da jedan čovjek kao dezertar koga prihvaćaju ljudi dobre volje danonoćno piše, prati kompletan književni život tada malog Beograda, piše svoje tekstove. Treba reći i to da je Matoš u suštini bio više mučenik nego boem, kako ga često opisuju«, kaže Čudić.

Program u Beogradu vodila je pjesnikinja **Marija Brzić** iz Surčina. Jazz glazbom večer su obogatili studenti Glazbene akademije **Filip Sokač** (saksofon) i **Filip Rabar** (kontrabas), dok je Matoševe pjesme kazivala studentica glume **Ana Pogorelić**.

Pozdravne riječi sudionicima manifestacije i gostima uputili su predstavnici Veleposlanstva RH u Beogradu, Hrvatskog nacionalnog vijeća te Općine Tovarnik.

»Na poziv DHK-a uključili smo se u ovu važnu manifestaciju. Uspjeli smo napraviti mrežu toponima koji se vežu uz njegov život. Na taj način šaljemo važnu poruku da smo dionici jedinstvenog hrvatskog kulturnog prostora. Matoš je također pridonosio i interkulturalnoj razmjeni sa srpskim narodom jer je u jednom razdoblju bio značajna figura književnog i kulturnog života Beograda. Kroz ovu manifestaciju gajimo sjećanja, držimo njegovo djelo živim«, kaže ravnatelj ZKVH-a Tomislav Žigmanov.

Dani su završeni na Matošev rođendan, 13. lipnja, programom u sjedištu DHK-a u Zagrebu. Prije toga sudionici programa položili su vijenac na grob toga velikana na zagrebačkom Mirogoju. »Počivaj spokojno, a djela neka ti budu nespokojna i žive i dalje«, rekao je predsjednik DHK-a **Zlatko Krilić**.

D. B. P.

150 godina od Matoševa rođenja

Iduće, 2023. godine, obilježava se veliki jubilej – 150. obljetnica Matoševa rođenja. Fondacija *Matoš* iz Beograda i Općina Tovarnik dobili su sredstva na natječaju hrvatskog Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU za zajednički projekt koji podrazumijeva pripreme radove za ovaj jubilej. Na programu u Plavni čulo se i da se u povodu jubileja Matošu planira podići bista u tom selu, poput one u Tovarniku.

Plavna

Koncert Subotičkog tamburaškog orkestra i prijatelja

Nova tamburaška glazba

Tijekom koncerta predstavljeni su oni autori koji su proteklih više od četiri desetljeća bili članovi ovoga orkestra i koji i danas surađuju s njim

Koncert Subotičkog tamburaškog orkestra, održan 14. lipnja, ispunio je do posljednjeg mjesta Veliku vijećnicu Gradske kuće u Subotici. U središtu pažnje ovoga puta bili su skladatelji koji stvaraju novu tamburašku glazbu, koji pišu instrumentalne kompozicije za tamburaške sastave i orkestre, ali i pjesme. Tako su tamburaši ponovno dokazali da tambura nije vezana samo za tradiciju nego inspirira i živi i danas, u 21. stoljeću.

Tijekom koncerta predstavljeni su oni autori koji su proteklih više od četiri desetljeća bili članovi ovoga orkestra i koji i danas surađuju s njim. Tako su se predstavili skladatelji instrumentalnih i vokalnih kompozicija, koji su subotičkoj publici već dobro poznati, ali iz nekih drugih sfera.

Pjesme koje žive

»Ovim koncertom željeli smo pokazati različite mogućnosti tambure, ali isto tako i izvršnu suradnju s manjim sastavima, ansamblima i solistima. Bio nam je cilj promovirati autore novih skladbi i pokazati kako tamburaška

glazba i danas živi. Mislim da smo u tome uspjeli, a na neki način smo i autorima dali poticaj da i nadalje stvaraju, pišu i rade na promoviranju tamburaške glazbe«, kaže dirigentica **Marijana Marki** i pojašnjava kako je puno njih ranijih godina skupa sviralo u ovome orkestru, pa tako možemo reći i da su ljubav prema tamburi dobili upravo na ovome mjestu.

Uz Subotički tamburaški orkestar nastupili su i manji sastavi – ansambl: *Ravnica*, *Hajo* i *Biseri*, a kao vokalna solistica nastupila je dugogodišnja suradnica orkestra **Antonija Dulić** koja je izvela nekoliko kompozicija različitih autora: **Nele Skenderović**, **Marinka Piukovića** i **Tomislava Vukova**.

Spomenuti ansambl predstavili su se svojim autorskim pjesmama, a neke od njih su izvedene premijerno. Ansambl *Ravnica* se predstavio s dobro poznatim pjesmama autora **Nikole Jaramazovića**: *Zapjevaj, ravnico*, *Ostavit ću konje vrane*, *Jedna ljubav*, te novom pjesmom *Za nju dadoh sve što imam*. Ansambl *Hajo* predstavio se s autorskim pjesmama Tomislava Vukova, te su ovoga puta izveli pjesme: *Tu su moji dobri ljudi*, *Ostala je samo pisma naša*, *U mome selu* i *Evo opet šorom vrancu jure*. Autorskim djelima **Josipa Francišковиća** predstavio se i ansambl *Biseri* kojima se, kako bi atmosfera bila još bolja, pridružio bubnjar **Mario Bošnjak**. Uz Subotički tamburaški orkestar izveli su pjesme: *Samo moja* i *Svaki dan*, a premijerno je izvedena i pjesma *Čarolija*.

Instrumentalne skladbe

Kada su u pitanju instrumentalne skladbe, valja naglasiti kako je dio njih ovoga puta premijerno izveden. Koncert je započeo *Bunjevačkim svadbenim impresijama* autora **Pere Ištvanića**, a završio *Vojvođanskom svitom* autora **Dubravka Isakova Cicka**. Tijekom večeri posjetitelji su imali priliku čuti i valcer *Za moju dragu* autora i solista na harmonici Tomislava Vukova koja je s orkestrom premijerno izvedena, kao i praižvedbu glazbene umjetnice Nele Skenderović *Ustaj car carice, čuju se kraljice*. Kompozicija je po riječima autorice pisana za natječaj još 2016. godine, a sada je prvi puta izvedena.

»S obzirom na to da me *kraljičke pisme*, kao i *groktalice* zanimaju, proučavajući ih motivi iz njih su mi bili misli vodilje. U ovoj skladbi su prisutne sve tri vrste *kraljički pisama*: vesela, žalosna i koračnica«, priča autorica Nela Skenderović i pojašnjava kako je prvobitno bila napisana samo za tamburaški orkestar, a naknadno je dodala

u ovu skladbu i zvana, koja su upotpunila kompoziciju i dala joj poseban svečani ton.

Poveznicu sa zvonima možemo povezati i činjenicom da su *kraljice* kretale iz crkve i da su ih znala pratiti crkvena zvana.

»Ideja o zvonima je spontano nastala. Bez zvana ne bi kompozicija dobila potpuni efekt, a s obzirom na to da Subotički tamburaški orkestar ima zvana, a pronašli smo i 'zvonara' Marija Bošnjaka, učenika srednje Muzičke škole u Subotici, mislim da se sve odlično uklopilo«, priča Skenderović, a da je tako govore i brojne pohvale publike.

Za ovu kompoziciju Nela potpisuje i aranžman, a za sve ostale kompozicije koje su tijekom večeri izvedene aranžmane potpisuju **Ante Crnković, Stipan Jaramazović, Marinko Piuković i Zoran Mulić**.

Misija i želja koncerta su ispunjene, a Subotički tamburaški orkestar i tijekom ljeta nastavlja s radom, te će ljubitelji tamburaške glazbe ponovno moći uživati u njihovom muziciranju.

Ž. V.

ZKVH predstavio svoju novu internetsku stranicu

Bogata kulturna povijest i sadašnjost

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata predstavio je prošloga tjedna novu, unaprijeđenu verziju svoje internetske stranice www.zkvh.org.rs. Osim novog izgleda te optimizacije za mobitele i tablete, tu su i novi sadržaji, kazao je poslovno-administrativni tajnik ZKVH-a a ujedno i administrator stranice **Josip Bako**.

»Naša stranica nije takva da predstavlja samo rad Zavoda, drugi segment je predstavljanje cjelokupne kulturne scene Hrvata u Srbiji, tako da se na njemu nalaze popisi svih manifestacija, udruga kulture, imamo veliku bazu digitalizirane baštine gdje se nalazi stara periodika, stare knjige. Ono što je novo je kulturna mapa koja sadrži sve manifestacije udruga kulture Hrvata u Srbiji. Dodali smo i novi dio koji se odnosi na kulturnu baštinu, koju želimo kasnije dopunjavati sa segmentima tradicionalne kulture kao što su stari zanati, člancima o narodnoj nošnji, a sve je podijeljeno na regionalne entitete. Tu je i materijalna kulturna baština, koja ranije nije bila zastupljena na taj način, pa smo na mapu stavili etno kuće, sakralne objekte. Te stranice su tek započete i to ćemo proširivati, a imamo i dio koji se odnosi na nematerijalnu kulturnu baštinu, koji ćemo realizirati u okviru projekta za koji smo sredstva dobili od Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH«, kaže Bako.

Ravnatelj Zavoda **Tomislav Žigmanov** podsjetio je kako je kultura Hrvata u Vojvodini bogata i u sadašnjosti

i u višestoljetnoj povijesti, ali da se o njoj malo zna, što nastoje nadomjestiti i kroz rad njihova web portala.

»Mislim da na taj način dobro nadomešćujemo tu prazninu da sadržajima koji su objavljeni možemo i više nego jasno govoriti o tome što je naše naslijeđe ovdje u Vojvodini i što postoji u suvremenim praksama kada su u pitanju hrvatske udruge kulture, koje su najbrojniji i najmasovniji dio naše kulturne scene, pa do područja znanosti koja je još uvijek nedovoljno razvijena ili onoga što se tiče rada Zavoda. Sajt je u prostoru kulture i uopće hrvatske zajednice u Srbiji najbogatiji informacijama i svatko tko želi saznati više o sadašnjosti ili prošlosti Hrvata može sada to učiniti na našim internetskim stranicama«, kazao je Žigmanov.

D. B. P.

Posjet dominikanki Kongregacije sv. Anđela Čuvara

»Bile časne«

Sestre dominikanke Kongregacije sv. Anđela Čuvara posjetile su 11. lipnja Suboticu i Tavankut, te se susrele s biskupom Subotičke biskupije mons. **Slavkom Večerinom**, posjetile su časne sestre Kćeri Milosrđa, obišle vrtić *Marija Petković – Sunčica* koji djeluje u sklopu samostana, župu sv. Roka u Subotici, sudjelovale na oratoriju u Tavankutu, te posjetile Galeriju prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu.

U Biskupijskom ordinarijatu biskup Večerin susreo se s vrhovnom poglavaricom sestara dominikanki s. **Jakom Vuco**, te s. **Manes Puškarić** i ekonomom samostana u Subotici s. **Nadom Ivanković**. Tijekom razgovora biskup Večerin je istaknuo kako su biskupi Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda na svom posljednjem susretu istaknuli važnost djelovanja redovnika i redovnica te da su biskupije otvorene za njihov povratak u župe i samostane.

Na području Subotičke biskupije djeluje više redovničkih zajednica čije su matične kuće u Zagrebu i na Korčuli. Biskup je ovom prilikom izrazio želju i pozvao sestre da uvijek misle na Bačku gdje dominikanke djeluju već više od 75 godina. Časna majka s. Vuco zahvalila

je na lijepom prijemu i spremnosti Subotičke biskupije da podrži časne sestre dominikanke u njihovom radu.

Tijekom susreta s djecom i mladima, koji su imali oratorij u župi Presvetog Srca Isusova u Tavankutu, s. Manes je temeljem prisposode o izgubljenoj ovci govorila o važnosti zajedništva u župi te nasljedovanja Isusa u svom svakodnevnom životu. Djeca su imala priliku postavljati pitanja te saznati odakle dolaze dominikanke. Na kraju susreta u Tavankutu djeca su dobila krunice koje izrađuju redovnice na Korčuli.

U predvečerje istoga dana u župi sv. Roka u Subotici uslijedio je program za mlade i obitelji s djecom. Sve nazočne vjernike pozdravio je župnik mons. **Andrija Anišić** te zaželio dobrodošlicu sestrama dominikankama. U prvom dijelu susreta Kongregaciju sv. Anđela čuvara sestara dominikanki, uz foto-prezentaciju, predstavila je s. Manes Puškarić, koja je osim o svojoj Kongregaciji, govorila i o svom duhovnom zvanju i odazivu. U nekoliko riječi svoju odgovornu službu časne Majke predstavila je i s. Jaka.

Pedesetak okupljenih vjernika, među kojima su bile zapazene obitelji s djecom, zadržalo se dugo u razgovoru i druženju, a svi oni zahvalili su »bilim časnama« na lijepom i sadržajnom susretu.

Sestre su tijekom boravka u Subotici bile u samostanu svojih sestara dominikanki koji još jedini (ovoga reda) djeluje u župi sv. Jurja u Subotici.

Tomislav V. M.

U subotu svećeničko ređenje

Biskup Subotičke biskupije mons. **Slavko Večerin** zaređiti će u subotu, 18. lipnja za svećenika đakona **Dušana Balaževića** koji dolazi iz subotičke župe Marija Majka Crkve.

Euharistijsko slavlje u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske počinje u 11 sati.

Gerardovo u Somboru

U Karmelićanskoj crkvi u Somboru od 20. do 22. lipnja u 18 sati je molitva krunice, dok je u 18.30 sati sveta misa i molitva na grobu. Obljetnica smrti sluga Božjeg **Gerarda Tome Stantića** bit će obilježena 24. lipnja. U 18 sati je dječji program i prilika za svetu ispovijed, a svečana sv. misa koju će na hrvatskom jeziku predvoditi katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić** bit će slavljena u 18.30 sati. Na kraju misnog slavlja bit će zajednička molitva svih hodočasnika na grobu sluga Božjega Gerarda.

Čikerijada

Nakon duže pauze, ove godine ponovno se organizira *Čikerijada* i to pod geslom »Dođi i vidi«. Susret mladih i starije vjeronaučne djece bit će organiziran 25. lipnja na Čikeriji. Kako organizatori najavljuju, bit će ovo dan ispunjen druženjem, svetom misom, igrama bez granica, sportom, a ono što ga čini posebnim jest da će se djeca i mladi iz različitih župa na susret uputiti biciklima. Zajednička sveta misa bit će slavljena kod križa na Čikeriji u 9 sati, te je vrijeme polaska (koje je različito) potrebno dogovoriti sa župnicima ili vjeroučiteljima.

Ž. V.

Pred Bogom smo svi jednaki

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Kršćanstvo je u svojim počecima trpjelo strašne progone, ali se u tim vremenima i najbrže širilo. Ni mač ni divlje zvijeri, niti bilo što drugo čime su vlasti mučile kršćane, nije moglo zaustaviti stalni priljev novih članova zajednice. Zašto je kršćanstvo, unatoč svim progonima i pogubljenjima, bilo tako primamljivo ljudima, govori sv. Pavao u Poslanici Galaćanima.

Svi smo djeca Božja

Kršćani po krštenju postaju djeca Božja, postaju svi pred Bogom jednaki. Jednakost je nešto za čime sva društva od nastanka svijeta čeznu, jer klasne razlike i nepravedna raspodjela dobara stvaraju jaz među ljudima. Pred Bogom je nevažno sve ono što nas u ovome svijetu razdvaja. Njemu smo svi isti, njegova smo ljubljena djeca po krštenju. Te od svakoga i traži isto: da u njega vjeruje, da se u njega pouzdaje i da ljubi. Tako čovjek sam u svom stavu prema Stvoritelju i prema svome bližnjemu može sebe učiniti različitim od drugoga u Božjim očima.

Pavao kaže: »Nema više: Židov – Grk! Nema više: rob – slobodnjak! Nema više: muško – žensko! Svi ste vi jedan u Kristu Isusu!« (Gal 3,28). U ono vrijeme Židovima je jako bilo važno tko je pripadnik njihova naroda, jer su oni bili izabrani narod Božji, te su pripadnici drugih naroda bili pogani, prema tome manje vrijedni. Također, to je bilo robovlasničko vrijeme, vrijeme kada su međuklasne razlike bile najsnažnije izražene. Također, tada je i žena bila u podcijenjenom položaju. Ona je smatrana vlasništvom muškarca, nije imala gotovo nikakva prava, već jedino dužnost da bude dobra supruga i voditeljica kućanstva. U takvom društvu, gdje većina pati zbog svoga položaja, za koji niti jedan pojedinac ne može biti sam kriv, kršćanstvo donosi spas.

Odbacivani i ponižavani, u zajednici kršćana postaju ravnopravni, jednako uvažavani i voljeni. I poganske religije nisu se ravnopravno odnosile prema svima, a bogovi su predstavljani kao bogovi onih koji su omiljeni i u društvu. Kršćanstvo propovijeda Boga koji jednako voli sve ljude, kojemu klasna ili nacionalna pripadnost nisu važne. To je velika novost u odnosu na sve ono što je do tada postojalo u društvu. Željni ljubavi, u potrazi za Bogom pred kojim neće biti manje vrijedni, kao što su pred narodom, robovi, stranci, žene i mnoge druge skupine s margina društva žele se krstiti i postati dio kršćanske zajednice. Vjera i ljubav nadahnjuju ih i potiču na svjedočenje, te se ne boje progona ni smrti.

Ljubav u zajednici

Kršćanska zajednica treba biti slika Božje ljubavi. Kao što smo svi pred Bogom jednaki, njegova ljubljena djeca, tako trebamo i u zajednici svi biti jednaki. Bog je u kršćanstvu dokinuo sve one razlike koje je društvo nametnulo, te neke svoje članove uzdiglo, a neke ponizilo. Takve razlike opterećuju čovjeka, a ne koriste mu već mu stvaraju prepreke na putu do vječnosti. Kršćanin na život treba gledati iz vjerničke perspektive, a iz nje korisno je ono što nas vodi bliže k Bogu. Mi ne možemo utjecati da nepravda u društvu nestane, da društvo jednako prihvaća sve, i uglednike i odbačene, kao što nisu to mogli ni prvi kršćani. Ali, mi smo, kao Kristovi učenici, oni po kojima on svoju ljubav pokazuje svijetu. Stoga trebamo naše zajednice učiniti mjestom gdje će se svi osjećati jednako vrijedni, prihvaćeni i voljeni. Tako su izgledale zajednice prvih kršćana i svi su htjeli biti dio njih. Bog, koji nas sve jednako ljubi, želi da se i mi među sobom ljubimo kao braća i sestre.

Ivica Kovač, monoštorski klompar

Majstor za ručno rađenu drvenu obuću

*Za izradu jednog para klompi, uz sav alat, potrebno je pet sati.
Ali ne ide uvijek baš tako, jer se događa da drvo pukne, da se klompa probuši.
Najbolje drvo je crvena vrba*

Po priči **Ivice Kovača**, sugovornika u ovoj priči, a iz onoga što se može čuti od starijih ljudi iz sela, u Monoštoru je početkom XX. stoljeća u jednom trenutku bilo skoro 70 klompara. Do masovnije pojave gumene i kožne obuće klompe su bile i ljeti, a naročito zimi, ne jedina ali sigurno najčešća obuća koju su nosili Monoštorci. Drvo kao jedini materijal od kojega su se pravile, a i danas se prave klompe je bilo jeftino; bilo ga je u

izobilju, alat koji se koristio bio je relativno jednostavan, bilo ga je lako nabaviti, a ostalo je bilo stvar upornosti, umijeća i naklonjenosti zanatu. Početkom XX. stoljeća u Monoštoru je živjelo više od 5.500 stanovnika, pa je jasno da je bilo posla za klompare.

Majstorije u komadu crvene vrbe

Ivica, koji potječe iz obitelji **Grganovih**, kaže da je klompar postao slučajno ili je, kaže, tako moralo biti. Po pričama, u obitelji nije on prvi koji se latio klomparskog alata, a o tome svjedoči alat i druga oprema za radionu koju je pronašao na tavanu.

»Nisam ni znao za taj alat, a i kada sam ga našao nisam nešto obraćao pažnju na njega. Kao dijete igrao sam se s tim alatom, nosio ga za igru s drugom djecom,

nisam ni znao čemu služi. Tek kasnije sam se malo zainteresirao i počeo ga koristiti za ono čemu i služi, a to je izrada klompi«, priča Ivica.

No, počeci ipak nisu bili tako jednostavni, jer je trebalo znati upotrijebiti alat i od komada drveta napraviti par klompi. Ivici je tajne klomparskog zanata otkrio **Marko Kovač Šljafa**, a nakon tih osnovnih vještina koje je svladao dalje je učio sam. Na svojim greškama:

»U početku sam puno griješio, na greškama se učio no zahvaljujući upornosti postao sam jedini klompar na Balkanu s certifikatom kojim se potvrđuje da sam obučen 'za ručnu izradu klompe od drveta', a tako izrađene klompe priznaju se kao proizvodi starog zanata. Certifikat mi je izdan od Ministarstva ekonomije i regionalnog razvoja Srbije, i to 2009. godine, kada su me iz Ministarstva posjetili da vide na koji način i od čega pravim klompe«, priča Ivica.

U razgovoru stižemo i do najvažnijeg pitanja, a to je kako se i od čega prave klompe. Ivica kaže kako je, osim vještine majstora, važno i od koje vrste drveta se koristi.

»Najbolje su svježije posječena vrba ili lipa kao i da je to dio stabla dva metra od panja, najbolje debljine od 35 do 40 centimetara. Alat za izradu su razne burgije, *kašike*, *brka* (alat za glačanje dna klompe), *fancaga* (sjekira), razni noževi i stege, te klomparski stol sa postoljem. Ovaj koji ja koristim sigurno je star i 150 godina«, pojašnjava Ivica.

Za izradu jednog para klompi, uz sav taj alat, potrebno je pet sati. Ali ne ide uvijek baš tako, jer se događa da drvo pukne, da se klompa probuši alatom.

»Još ima kvalitetnog drveta za izradu klompi. Tu crvena vrba nema konkurenciju. Ako nje nestane ili je bude teško naći, praviti ću klompe i dalje od topole. Sve se radi ručno i sve ja radim sam«, kaže Ivica.

Zanat bez nasljednika

Klompe su odavno izašle iz svakidašnje uporabe, naruču se samo za neke specijalne potrebe ili ih naruču-

ju ljubitelji starina. Ivica kaže kako mu je posao krenuo od trenutka kada ga je posjetio novinar RTV Vojvodine **Bora Otić**.

»Sudjelovao sam na domaćim sajmovima, svoje proizvode predstavljao sam i u Celju i Mariboru. Prvi put sam u Topolju na *Baranjskom bečarcu* ove godine radio demonstraciju pravljenja klompi na licu mjesta pred publikom«, kaže Ivica, a osobno smo se u Topolju uvjerali da se Ivica ne plaši ni kamera ni onih koji su s pažnjom pratili svaki njegov pokret.

»Za kazalište u Novom Sadu izradio sam 23 para klompi. Žao mi je što se danas klompe ne koriste u svakodnevnom životu kao obuća već samo za potrebe nastupa na manifestacijama ili kao ukras. Žao mi je i što što se od izrade klompi ne može živjeti i žao mi je što ovaj zanat kao dio turističke ponude teško može opstati. Tu bi trebala država intervenirati, pomoći, jer će jedan rijedak, stari zanat izumrijeti. Zainteresiranih za ovaj klomparski zanat nema i još nitko se nije ponudio da želi učiti izradu klompi. Nema nikoga tko želi učiti ovaj zanat, ali ja ću klompe praviti sve dok to fizički mogu«, završava Ivica ovaj razgovor.

Rijetke su narudžbe za izradu klompi, a i ako ih ima uglavnom su iz inozemstva. Trenutno se snalazi pokušavajući praviti klompe od betona za cvjetne aranžmane. Nadajući se ipak da će biti i narudžbina za one prave drvene.

Željko Šeremešić

Piše: Katarina Korponaić

Vrijeme formiranja gradskog trga

1922. godine se zvala Pozorišna, da bi jedino u periodu 1938.-41. godine nosila naziv po jednom vojniku – pukovnika **Živulovića**. Za vrijeme Drugog svjetskog rata nosila je ime glumice **Lujze Blaha**, nakon rata je bila Kazališna, a od 1950. godine **Branislava Nušića**.« (*Grado-tvorci I*, str. 29)

Grad je palaču izgradio doista impozantnom, s luksuznim stanovima, dva lifta, ateljeom u potkrovlju sa zidom u staklu i divnim ukrasnim detaljima i skulpturama na fasadi. Nažalost, nedavnim podizanjem visine kazališnog objekta upravo u tom dijelu kraj palače, lijepa fasada je gotovo nedostupna pogledima i nepravedno zanemarena, a uz to za-

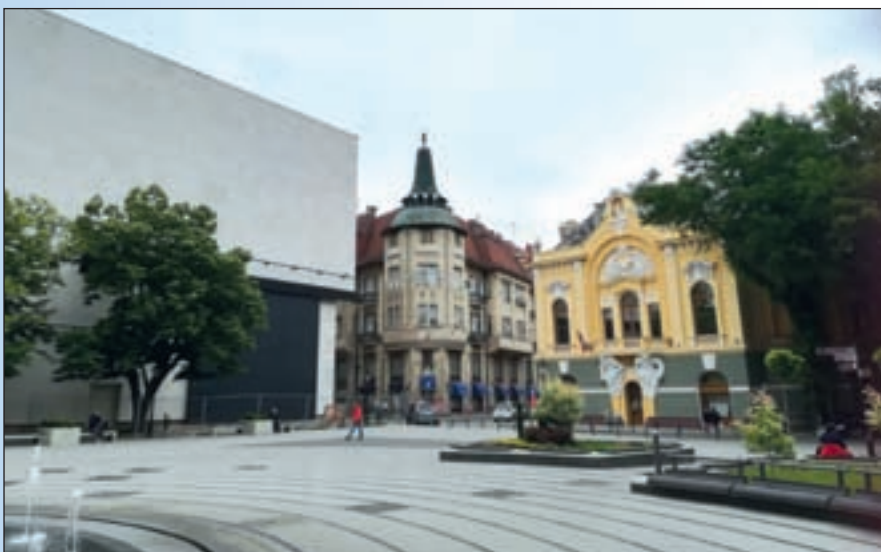
puštena i narušena i brojnim grafitima.

Građena je u povijesno važnom trenutku: Gradska kuća je upravo u potpunosti dovršena i uređen je trg između knjižnice i kazališta, prema planu napravljenom nekoliko godina ranije. U ove velike zahvate u centru Subotice uklopila se i izgradnja Gradske najamne palače, za koju su konkurirali najeminentniji projektanti, a pobijedila je ideja **Pála Vadásza**.

Razglednica nam prikazuje kako je ovaj dio trga izgledao neposredno prije gradnje palače i rušenja prizemnih kuća.

Promatraču je danas neobičan pogled s visine na kazališnu zgradu prikazan na razglednici (gornja fotografija) koja nosi datum 1914. godine, a prenijeta je iz publikacije *Odněkud se znamo, zar ne?*, zasnovane na bogatoj zbirci starih razglednica **Szabolcsa Prokese**. Osim što je najnovijim građevinskim intervencijama kazališna zgrada izmijenjena, danas je drugačiji izgled i neposrednog susjedstva. Naime, ulicu koja danas nosi ime cara Dušana (uz Gradsku knjižnicu) prije 110 godina činile su prizemne kuće koje su se nastavljale na kazališnu zgradu, kao što se vidi na staroj razglednici i vrijednom povijesnom dokumentu.

Na razglednici je zabilježena 1914. godina, kada je ona vjerojatno bila u poštanskom prometu, ali je fotografija snimljena ranije, jer se izgled ovog dijela trga, između knjižnice i kazališta, značajno promijenio nešto ranije, 1912. godine, izgradnjom Gradske najamne palače. Tim činom je ujedno formirana ulica između kazališta i Gradske najamne palače. »Ime ove ulice skoro uvijek se vezivalo za blizinu zgrade pozorišta: od

Sonćani u Beogradu 1930. godine

Na poleđini priložene fotografije piše: Spomen iz velike varoši Beograd. Dne 18/6 1930. god. Manda Miloš, Sonta, Bačka, Jugoslavija. Nikola Šimić.

Jasno se vidi da je ovo folklorna skupina Šokaca i Šokica iz Sonte. Samo je jedna osoba na fotografiji poznata, a to je šesnaestogodišnja djevojka **Manda Miloš, Fajferova** (1914. – 2006.). Stoji u drugom redu iznad harmonikaša (baš iznad njegovog šešira). S posebnim osjećajima fotografiju čuva u obiteljskom albumu Mandina kćer **Elizabeta Dedeić**, rođena 1935. g. Danas živi u Novom Sadu. Mandin sin, a brat Elizabetin, **Nikola**, rođen 1937. g., ostavio nam je točan datum kada je fotografija snimljena, istina puno kasnije, ali dovoljno da od mlade majke Mande sazna točne podatke. Na tome su vrlo zahvalni svi članovi obitelji u bližem i daljem srodstvu, a i svi oni kojima će ova fotografija poslužiti za slaganje kamenčića u mozaičku povijest. Ne kaže se uzalud da sve što nije zapisano kao da nije niti postojalo.

Gostovanje u Beogradu je organizirao učitelj osnovne škole i kantor crkve sveti Lovro, **Mato Šibalin** (1890. – 1982.), koji je nekoliko desetljeća službovao u Sonti, odgajajući mnoge generacije djece. On je organizirao Sonćane u mnogim aktivnostima nastojeći prosvijetliti ih i okulturiti. Bio je ispred svoga vremena. Organizator dramskih, folklornih i sportskih sekcija nastojeći održati kontinuitet u identitetu Šokaca. Tako je organizirao

i gostovanje folklorne skupine u Beogradu, te davne 1930. lipnja 18. Kojim povodom su Sonćani išli u Beograd, ostaje nepoznanica.

Uzbuđenje u selu je bilo veliko, jer nije malo ići u prijestolnicu. Mnogi roditelji su bili sumnjičavi, a naročito oni koji su ispraćali kćer. Što će biti ako se »nešto« dogodi? No, kada učitelj Šibalin vodi i nadgleda, srušene su sve predrasude. On je bio u selu neprevaziđeni autoritet.

Pouzđano se zna da su putovali vlakom. Neki su imali drvene kofere, jer drugih u to vrijeme nije ni bilo (bar u Sonti). Mnogi su nosili zavežljaje u kojima je bila narodna nošnja.

Tako se najlakše mogla prenositi bez gužvanja i drugih oštećenja. Vidimo da je nošnja bila jedna od najsvečanijih. Šokadija se trebala predstaviti u najljepšem sjaju i izdanju. Na tome, kao i na ophođenju, učitelj je puno radio.

Šokačka nošnja od te daleke 1930. nije pretrpjela puno promjena. Skoro da je ostala ista kao tada, jedino su muškarci, kao što vidimo, nosili gaće dužine ispod koljena. U današnje vrijeme članovi KUD-ova u Sonti većinom nose dugačke gaće sve do nožnih članaka, ali se mogu naći i dužine kao na fotografiji. Danas je ženska odjeća urešena s više ogrlica oko vrata, vjerojatno zbog razvoja industrije raznih uresa.

Na žalost, ništa više nije upamćeno o ovoj fotografiji. Svi koji bi mogli nešto više znati o ovome događaju, nestali su s lica zemlje.

Ruža Silađev

Mala škola tambure, Monoštor

Zahvaljujući radu imamo što pokazati

Mali tamburaši pod vodstvom profesorice **Marine Kovač** održali su 8. lipnja koncert u Domu kulture u Monošturu. Gosti koncerta bili su učenici tamburaškog orkestra Glazbene škole **Petar Konjović** u Somboru.

Na inicijativu roditelja, a uz potporu Hrvatskog nacionalnog vijeća i suradnika, 2020. godine u Monošturu je pokrenuta *Mala škola tambure* u kojoj su djeca započela sa sviranjem tambure. Najuporniji su danas učenici Glazbene škole **Petar Konjović** u Somboru. Njih devet završavaju prvi razred: **Ana Kusturin, Eva Kusturin, Eleonora Gromović, Lana Đeneš, Nemanja Nikolić, Sara Forgić, Vanja Zetović, Viktorija Jakšić i Jovan Mitić.**

Sestre Ana i Eva Kusturin svoju želju i talent za sviranje pokazale su još kao male. Osim pohađanja glazbene škole, sviraju i u orkestru.

»Sve je počelo s tamburaškom sekcijom u rujnu 2020. godine. Eva je dobila u ruke prim, a ja bas-prim. I to je bilo to! Upoznavanje je završeno. Dvije godine sviramo, svakoga dana uživamo u tome. U početku je bilo malo treme, 'prsti nisu slušali', bilo je i ljutnje kad ne zvuči kako treba, ali mama i tata su bili tu da nas podrže«, priča Ana Kusturin, učenica 6. razreda OŠ 22. oktobar u Monošturu i dodaje kako su ove godine imali dosta nastupa, u Bačkoj Palanki, Somboru i mjesnoj crkvi, a na priču se nadovezuje mlađa sestra Eva, učenica 4. razreda iste škole: »U našoj obitelji mi često sviramo, a roditelji pjevaju. Završavamo prvi razred glazbene škole. Sada su note kompliciranije, pjesme ozbiljnije i zahtjevnije i moramo

više vježbati. Ove godine bili smo i na festivalu u Bačkoj Palanki, obje smo osvojile prvo mjesto. Uvijek je novo uzbuđenje učiti i svirati nove pjesme«, priča Eva.

Sestrama se priključila učenica 2. razreda Eleonora Gromović.

»Na ovome nastupu sam svirala pjesmu *Bolujem ja, boluješ ti*. Pripremala me naša je prof. Marina Kovač. Volim nastupati, to me ispunjava«, priča Eleonora i dodaje: »Moji prijatelji vole kada im sviram, a neki su me osim roditelja došli i podržati na ovome nastupu«.

Vanja Zetović je također osvojila prvo mjesto na već spomenutom festivalu, a tamburu je zavoljela već kod prvog susreta:

»Poželjela sam svirati tamburu još na prezentaciji, kada sam je i prvi put uzela u ruke. Voljela bih kada porastem svirati u velikom orkestru, ali i predavati djeci kao moja profesorica Marina. Volim putovanja i druženja s prijateljima iz orkestra, a uživala sam na koncertu dok sam svirala i slušala prijatelje«, priča Vanja.

Iz Hrvatskog nacionalnog vijeća koncertu je nazočila asistentica u obrazovanju **Nataša Stipančević** koja je rekla:

»Divno je vidjeti djecu koja su na koncertu prikazala ono što uče i rade tijekom godine. Bili smo uz njih kada su neki prvi puta u rukama držali tamburu. Ponosni smo na svakoga od njih«.

Za sve male tamburaše Hrvatsko nacionalno vijeće je, kao i prošle godine, osiguralo darove i pohvalnice za uloženi rad i trud tijekom godine.

H. R.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Valentina Šarčević**
 IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković*, Subotica – 1. razred
 IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nemam
 VOLIM: bebe
 NE VOLIM: raditi domaću zadaću
 U SLOBODNO VRIJEME: igram se s mlađom sestrom Petrom
 NAJ PREDMET: srpski jezik
 KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: učiteljica

551-045
 Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomesječnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Prozivki u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karađorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Hrvat, katolik iz Slavonske Orahovice kod Osijeka, zaposlen, vlasnik kuće i auta, traži djevojku iz Subotice do 31 godine za upoznavanje i brak. **Ivan Peček.**

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

**Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji
VAŽI DO 20. 6. 2022.**

- Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
- Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE
TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i čl. od 55. do 68. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 32/19)

Oglašava
JAVNI UVID U

Nacrt Plana detaljne regulacije solarne elektrane »Bikovo« na teritoriju Grada Subotice

Javni uvid može se obaviti od 20. lipnja do 19. srpnja 2022. godine radnim danima od 8 do 12 sati u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204 i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9), od 20. lipnja do 19. srpnja 2022. godine.

Javna sjednica Komisije za planove bit
će održana 21. srpnja 2022. u 13 sati u
zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj sali),
Trg slobode br. 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

AT

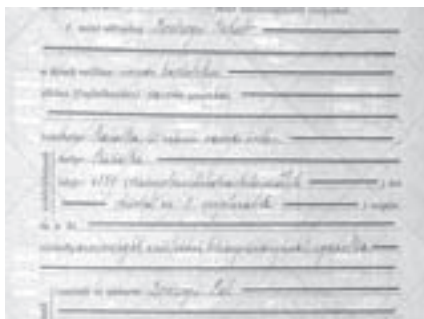
Astra
Telekom

011 44 22 009

Bašić (Bodrogi) i Balunović

Bašići su, kao što je rečeno u prošlom broju, bili i ostali brojčano veoma zastupljeni, kako u Subotici tako i u Somboru. Njihov slučaj svakako zaslužuje posebnu pažnju. Dubinsko istraživanje podrijetla nositelja ovog prezimena rasvijetlilo bi ne samo srodstvo pojedinih obitelji nego i njihovu ulogu u povijesti 18., 19. i prvoj polovici 20. stoljeća. Matične knjige možda ne pružaju detaljan izvor za povijest jedne obitelji, ali pružaju čvrstu polaznu osnovu za njeno proučavanje. Puko etimologijsko tumačenje prezimena je u faktografskom smislu potpuno beskorisno, jer ne donosi pouzdane podatke nego samo labave teorije i pretpostavke koje je lako pobiti. Zbog toga u ovom i u drugim slučajevima potpuno izostaju svaka tumačenja glede značenja prezimena, jer same okolnosti pod kojima su se ona formirala i razvijala nisu još dovoljno rasvijetljena.

Radi daljnje ilustracije slučaja subotičkih Bašića može poslužiti ogranak bivšeg ravnatelja i kroničara povijesti tiskarske tvrtke u Subotici **Rotografike Antuna Bašića** (r. 1950.) i njegovog brata drvodjelje **Stipana** zvanog **Škaraba** (r. 1954.). Njihov predak u šestom koljenu **Martin Bašić** se s 19 godina oženio 17-godišnjom **Stanom Vojnić** (7. I. 1782.). Plod tog braka bio je sin **Pavao**, koji se 1813. oženio **Marijom Tumbas**. Par je imao sina **Marka** (r. 1827.), koji se 1848. oženio **Veronikom Prčić** (negdje zapisana kao **Felicitas** – ženski oblik imena Felix). Iz ovog braka je rođen sin **Pavao Bašić**, koji se 1872. oženio **Julijanom Carević**. Njihov sin **Jakov** (r. 8. X. 1879.) morao je pod pritiskom mađarizacije, koja je u posljednjem desetljeću 19. stoljeća poprimala velike razmjere, promijeniti prezime u **Bodrogi**, koje će ostati obiteljsko prezime sve do 1918., kada je vraćeno izvorno Bašić. Jakov je inače bio *bokter* (čuvar pruge) u Đurđinu. Njegov slučaj svjedoči o megalomanskim tendencijama Mađarske državne željeznice, koja je čak mijenjala i nazive mjesta u Hrvatskoj, kroz koju su također, sve do Trsta, vodile tračnice. Jakov je oženio 6. V. 1899. **Julijanu**, kći **Petra Kopunovića** i **Lucije Vojnić Tunić**. Supružnici su dobili sina **Petra** (r. 1913.), koji je kao i mnogi njegovi vršnjaci proživio golgotu Drugog svjetskog rata. Mađarske vlasti su ga unovačile i poslale na Istočnu frontu, gdje su ga ruski crvenoarmejci zarobili i odveli u sibirsko zatočeništvo. Po okončanju rata Petar je sa suprugom **Marijom Stipančević** dobio trojicu sinova: **Nestora**, **Antuna** i **Stipana**. Antun s **Mirjanom Vukov** ima sina i dvije kćeri, a Škaraba dvojicu sinova i jednu kći. Antun ima osmero unučadi, a Škaraba četvero.

Balunović

U šarolikom nizu prezimena subotičkih Hrvata izdvaja se kao naročito interesantno prezime **Balunović**. Analogije radi, u Somboru su zabilježena prezimena **Balun** i **Balon**. Međutim, bez detaljnih genealoških istraživanja teško je reći postoji li između nositelja prezimena Balunović, Balun, Balon i sličnih oblika neka veza, osim »slučajne« etimološke sličnosti.

Kao ilustracija za proučavanje subotičkih Balunovića poslužit će ogranak folk-pjevača **Borisa Balunovića** iz Bajmaka. Njegovi preci u 10. koljenu su bili **Mihajlo Balunović** i **Petronila** (1711. – 1781.). Njihov sin **Josip Balunović** oženio je **Agotu Horvacki Pavlešanov**. Kod identifikacije njegovih predaka u 9. koljenu nastaje problem. Naime, Josip i Agota su imali sinove **Matiju** (1772. – 1839.) i **Antuna** (21. V. 1780.). Matija se 1789. vjenčao **Ružom Gršić**, Antun pak s **Magdalenom Mandić**, s kojom je imao više djece. Zabilježeni su: **Šime** (1798. – 1801.), **Jakov** (r. 1800.), **Josip** (1802. – 1802.), **Ana** (1803.), **Grgur** (r. 1805.), **Antun** (r. 1808.), **Katarina** (r. 1810.) i **Stipan** (1804.). Ovaj Stipan je po svemu sudeći identičan onom **Stipanu Balunoviću**, koji je u Aljmašu 14. XI. 1825. vjenčao **Magdalenu Ševarac** (negdje i kao **Ševarčev**, odnosno **Ševarčević**). Međutim, kao imena Stipanovih roditelja aljmaška matica vjenčanih navodi Matiju Balunovića i Ružu Gršić, iako nije potvrđeno u subotičkim maticama da su imali sina Stipana. Stipanova žena Marija je pored prezimena Ševarac, koje **Živko Mandić** dovodi u vezu sa selom Ševar kod Tuzle (BiH) nosila i pridjevak **Aljmaški**. Umrula je 1829. Muž ju je nadživio jedno desetljeće (1838.). Poslije smrti prve supruge (svibnja 1829.) oženio je **Ružu Marković** (lipnja 1829.). Iz prvog braka Stipan je imao sina **Nikolu** (5. XII. 1826.), koji je kršten u crkvi sv. Terezije. Nikola je s **Jankom Stantić** imao sina **Benu**. Beno je pak oženio **Kristinu Vojnić Tunić**, koja mu je rodila sina **Nikolu** (1873.). Nikola je oženio **Janju Vojnić Tunić**. Kod rođenja njihovog sina **Bele** (1896.) kao prezime roditelja greškom je upisano **Milunović**. Bela je s **Marijom Orčić** imao sina **Ivana** (r. 24. XII. 1924.). Ivan pripada onim generacijama koje je Drugi svjetski rat prisilio na borbu ne za ideale nego za goli opstanak. Kao takav trpio je mnoge nedaće svog vremena. Istražna tijela mađarskih okupacijskih vlasti podvrgnula su ga torturi, koja do sada nije zabilježena u analima narodnoosloboditeljske borbe. S **Marijom Gabrić** imao je sina **Ivana**. Ivan mlađi oženio se **Evom Damjan** i dobio sina **Borisa**.

Tisuću sportskih rubrika

Hrvatske riječi

Od svoga prvoga broja *Hrvatska riječ* imala je sportsku rubriku koju je punih četrnaest godina uređivao **Dražen Prčić**, a tijekom kojih su na ovim stranicama gostovali brojni hrvatski sportaši. U duhu rođendanskog tisućitog broja, evo maloga podsjetnika na neka od najvećih sportskih imena koja su se rado odazvala pozivu da govore za naš i vaš tjednik.

Diego Armando Maradona, nogometaš

**Razgovor vođen
u Novom Vinodolskom**

HR: Vaš dolazak na ovaj turnir, uz sudjelovanje na humanitarnom nogometnom susretu, povezuje se i s Vašim hrvatskim korijenima.

Jedan moj djed potječe upravo iz ovih krajeva, neposredno u blizini Novog Vinodolskog, 20-ak kilometara odavde. Došao sam vidjeti je li mi što »ostavio« (smijeh).

HR: Mnogi se još uvijek živo sjećaju Vašeg gostovanja u Hrvatskoj 1994. godine, kada ste, u sklopu priprema za odlazak na Svjetsko prvenstvo u Americi, odigrali posljednju utakmicu u Zagrebu upravo protiv najbolje selekcije domaćina. Čega se sjećate u svezi tog povijesnog susreta za Hrvatsku?

Vrlo dobro se sjećam tog susreta u Zagrebu. Bilo je 0:0, a mi (Argentina) smo igrali vrlo oprezno, jer nismo željeli da se netko ozbiljnije ozlijedi, s obzirom da nam je to bila posljednja provjera prije odlaska na SP u Americi. Bila je to jedna lijepa i prava prijateljska nogometna utakmica.

HR: Koje biste hrvatske nogometaše mogli izdvojiti?

Prije svih to su **Boban** i **Šuker** s kojim sam i igrao skupa u Sevilli, ali znam još dosta dobrih i kvalitetnih nogometaša iz ove zemlje protiv kojih sam igrao tijekom svoje aktivne igračke karijere.

(*Hrvatska riječ*, broj 124 od 24. lipnja 2005.)

Zvonimir Boban, nogometaš

**Jedno od pitanja velikog ekskluzivnog
intervjua vođenog u Bolu
na otoku Braču**

HR: Tko bi mogao biti nasljednik legendarne desetke koju ste godinama nosili na državnoj majici?

Zbilja u ovom trenutku ne znam. Teško je o tome eksplicitno govoriti. U današnjem nogometu dolazi do izriči-

tog deklariranja na napadače i vezne igrače, ali ne vidim nekog kompletnog igrača koji bi obavljao obje dužnosti s jednakom vrhunskom kvalitetom kakva se od mene uvijek tražila. Godinama su treneri kod kojih sam igrao tražili od mene da igram 60 % obranu i, tek, 40 % napad, što je danas ve-

oma teško odigrati. Za tako nešto je bilo potrebno mnogo osobnog žrtvovanja za kolektiv, ali mi se čini da danas toga više nema u tolikoj mjeri. Nažalost, u izobilju mladih igrača koji dolaze, nema izrazitog srednjeg veznog igrača koji je u stanju držati cijelu momčad, povezujući sve linije u momčadi. Mali **Ivan Leko** koji je otišao u Malagu, ima ritam, ali mu nedostaje dinamika, **Jerko Leko** je, također, odličan igrač, ali nije po vokaciji centralni vezni, dok bih ipak **Darija Srna** izdvojio kao najveći dragulj našeg nogometa u ovom trenutku.

(*Hrvatska riječ*, broj 16 od 16. svibnja 2003.)

Luka Modrić, nogometaš

**Izjava nakon susreta
Hrvatska – Srbija 2:0**

(Zagreb, 22. ožujka 2013.)

Atmosfera je bila super, iako moram priznati kako je mogla biti malo glasnjia i bučnija. Bio je pun stadion i kada je to bilo potrebno navijači su nas dizali i ponijeli, osobito na kraju. Svaka pobjeda protiv Srbije se doživljava na poseban način, a to što je bilo nekada ne može se zaboraviti, ali kada se igra nogomet na terenu onda je to prije svega sportski događaj, i te sve stvari ostaju sa strane.

(*Hrvatska riječ*, broj 521 od 29. ožujka 2013.)

Goran Ivanišević, tenisač**Dio razgovora nakon Davis cup susreta
Hrvatska – SAD 4:1**

(Zagreb, 8. veljače 2003)

HR: Kako ste se osjećali nakon početnih 0-2, jeste li vjerovali da možete pobijediti?

Osjećao sam se jako loše, izgubljeno. Ali, kako je ovo momčadsko natjecanje, **Ljubo (Ivan Ljubičić)** me je izvukao, bodreći me »dobit ćemo, dobit ćemo!«. Trebalo je samo malo da nas krene. Znao sam da smo bolji...

Hrvatska riječ je list hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini, sjećate li se svog posljednjeg nastupa u tom dijelu dijaspora?

Posljednji put sam igrao u Subotici na internacionalnom turniru za igrače do 18 godina. Ne sjećam se točno godine, ali se sjećam da sam izgubio u finalu.

(Hrvatska riječ, broj 3 od 14. veljače 2003.)

Blanka Vlašić, skakačica u vis**Dio ekskluzivnog
novogodišnjeg intervjua****HR: Ako uzmemo Atenu kao jedini minus u iznimno uspješnoj sezoni, koje biste natjecanje izdvojili kao najveći plus u 2004. godini?**

Radije bih izdvojila dva »plusa«, prvi bi bila Ljubljana u kojoj sam uspjela preskočiti osobni i novi hrvatski rekord

na visini od 203 cm, a drugi bi bio Zürich i najjači svjetski miting najvećih zvijezda »Weltklasse«, gdje sam u najjačoj konkurenciji izborila jako drugo mjesto.

HR: Kao dio najjače svjetske skakačke klase, kako biste komentirali vrhunski skok u vis današnjice?

Da sam ovako skakala, recimo 1996./97. godine, s ovakvim rezultatima bih bila na vrhu svijeta, ali danas je sve više cura koje mogu skočiti preko 2 metra i konkurencija je izuzetno jaka i »gusta« oko te famozne visine. Došla je jedna posve nova generacija, pretežito iz zemalja ruskog okruženja, a njih uvijek ima koliko vas srce želi, i uz nekoliko starijih skakačica koje se još uvijek ne daju aktualni vrhunski skok u vis doživljava znakoviti procvat.

(Hrvatska riječ, broj 100 od 31. prosinca 2004.)

Franjo Arapović, košarkaš**Dio razgovora vođenog u Zagrebu**

HR: Vaša aktivna politička karijera tek započinje, ali košarkaška je ipak, do sada, u mnogome obilježila protekla dva desetljeća. Igrajući za Cibonu i reprezentaciju bivše zajedničke države, često ste bili i na našim, vojvođanskim, prostorima.

Tijekom priprema košarkaške reprezentacije za Olimpijadu u Seulu 1988. godine proveo sam tri sedmice u Novom

Sadu i dobro upoznao glavni grad Vojvodine. Također sam bio u sklopu priprema i na Paliću, i mogu reći da sam ovu pokrajinu negdašnje države oduvijek doživljao nekako drukčije po njenoj poznatoj specifičnosti.

HR: Kako biste u nekoliko crtica saželi Vašu bogatu sportsku karijeru?

U najkraćem bih rekao kako sam osvojio sve što se osvojiti moglo, jedino mi je krivo što nisam postao olimpijskim pobjednikom (poraz od Rusa u seulskom finalu 1988. i Dream teama SAD u Barceloni 1992.)

(Hrvatska riječ, broj 64 od 23. travnja 2004.)

**POGLED S TRIBINA
1000**

Slavljenički *Pogled s tribina* ovoga puta je u duhu vriednog jubileja *Hrvatske riječi* i priključuje se čestitkama za zbilja vrijedan profesionalni novinski domet. Iako nije dio sportske rubrike od njenih samih početaka već go-

dinama je njezin neizostavni dio, bilježeći i komentirajući brojne važne momente, ponajprije hrvatskog nogometa, ali ponekada i drugih uspješnih hrvatskih doseg u ostalim sportovima. Neka tako bude i u budućnosti, kada *Hrvatske riječ* bude grabila prema svome drugom milenijskom rođendanu, a *Pogled* bude stigao do svoga tisućitog rođendana.

D. P.

Narodne poslovice

- * Gutanje ponosa može poboljšati probavu života.
- * Ne postoji jastuk tako mek kao čista savjest.
- * Čuvajte one koji čuju i kad ništa ne kažete.

Vicevi, šale...

- Gdje si?
- Čekam bus.
- Požuri!
- Da, evo, probat ću brže čekati.
- Vidio sam te jučer, ali te nisam stigao pozdraviti.
- Vidjela sam i ja tebe, zato me nisi stigao.

Mudrolije

- * Ako Bog odgovara na vaše molitve, on snaži vašu vjeru; ako odgađa odgovor, on uvećava vaše strpljenje; a ako ne odgovara, on ima nešto bolje za vas od onoga što tražite.
- * Ne plašite se gubitka ljudi, plašite se gubitka sebe pokušavajući da ne izgubite nekog drugog.
- * Ne vjerujte onima koji govore da će vas pratiti kao vaša sjena, jer sjene nestaju u tami.

Vremeplov – iz naše arhive

Proba pred nastup STO, 2009.

Iz Ivković šora

Proštenjari

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi moja. Jevo sam uranio kugod i uvik, al tako sam niki teško usto da me Bog sačuva. Stalno mi se ništa zavrće u glavi, te mi ovo smeta te ono. Bisan sam što mi uvik veli moj rođo Joso; prija podne sam na se, a posli podne na sav svit. Moždard je to zato što je bilo kod nas u kraj Ivković šora proštenje pa sam se naslušo kojikake bike jal ko će ga znat. Joso mi opet pao na pamet, cigurno ću štucat. On uvik kaže da se mi ne sićamo, al da je kadgod ovo naše proštenje bilo zdravo veće i lipče neg što je sad. Bilo je fajn više šećerara, pa mijanski šatri, tamburaši tuku pod njima, pivaljke pivaju, pa kojikaki ringišpilova, pa oni što karikom trevljaš boce, pa gađaš makarone iz vazdušne puške i šta ja još znam... Ta svega, već sam pozaboravljo. »Znam da si pozaboravljo«, veli mu Periša, »samo kad nisi zaboravio mijanske šatre i pivaljke«. »No, šta fali«, ne da se Joso, »ta valjdar je i to za svit, i to je za zabavu i sriću ovog svita. Jel ti sad lipče kad nema ništa, izadeš posli mise, vidiš malkoc di koju šatru sa šećerom, s oni kojikaki sigračka-ma; sad nam nije došo ni sladoledar a ni onaj što topi šećer pa pravi vunu. Ja vama divanim, čeljadi moja, da još samo za koju godinu proštenja, taj naš lip seoski običaj će zamrit jel neće bit ko da dođe, taka će doć vrimenta«. Iđi, Joso, šta pripovidaš makar šta! Ta valjdar će crkve slaviti, znaš da je to običaj da selo, na priliku, slavi taj dan zato što je posvećena Prisvetim Trojstvu pa je zato na taj dan. »Ta, ti 'š mi kast, kugod da ja nisam išo na virnauk! Doduše, samo krenio dok mi popo Mišo nije izvuko uši zbog klikerovanja iza crkve. Znadem, dabome, al neće bit svita, čovče! Niki dan čitam u novinama da ima već fajn crkava di nema svita, one propadaju. Ima već koja se počela i rušit, božem prosti. A to je zato što nema svita, niko ne dolazi cilo vrime i nažalost ostaće zaboravljene. Divani se da čak mogu bit i prodane, al valjdar se ne mož asnirat taj sveti dvor za makar kake druge stvari. No, nemoj me držat za rič, tako sam ja svatio. No, nećemo furtom u nevolji bit, doće valjdar lipče vrimenta pa će se i naši običaji opet ocigravat, ima fala Bogu kojikaki društava, udruga, a i sabova, te drugi organizacija što će valjdar sačuvat naše igre, pisme i običaje. Nošnjju najviše triba čuvat, čeljadi. Tušta sam gledao kojikaki manifestacija, al naša nošnja je štogod vidit, nek divani ko šta oće«. Neg, kako vi stojite s poslom? Prošo je i sveti Antun već, vršidba samo što nije, moj ječam je najrđaviji u šoru. Ta kaki u šoru – u čitavim selu! A ni kuruzi mi baš nisu za falu. Tako je to kad se ne poradi na vrime i ne baca mitrađa. Došle su u modu nike fele simena s čudnim stranjskim imenima, ne znam ja to ni iskast. Al te vrlo vole kad njm se nabaca fajn mitrađa. Nije to više bankut, pa da izvučeš malo stajnjaka i dobro. Sad ako ne nabacamo veštaka i još koji put ne polijemo so tim u zelenu priranu tako ćeš navrc. A vamo mitrađ fajn jeptin. Ajd, zbogom. Neću više duljit.

Rič po rič

Ope nikaka »kriza«

Piše: Željko Šeremešić

Ma sam što j' prošlo jedan dan, vraćam se iz kule potli podne kad Mono vidim žene već juru na klupčicu. Šta se sade desilo za tako kratko vrime da se već potli jedan dan moramo sastajat, mislim se. Brzo se javljam majki, bacam torbu i žurim na klupčicu. Sa' sam pono hoklicu jel od danaske na klupčicu triba da dolazi i strina Evča pa će cigurno klupčica bit mala. I tako mi i danaske posidali, baka Janja donela ovaj put višanja, llipi ko krv crveni a krupni. Kaže da su se pojavile ope te nevolje, vražji čvorci, pa je na vrime triba pojist jel po-brat, napraviti soka jel zamrznit da se ima za zimu, jel na zimu ko zna šta će bit. Ko uvijek, baka Janja otvara divan i određiva od čega će se divanit. Kaže da se pojavila ope jedna velika briga, što bi rekli »kriza«, i to za cili svit. Ope se mislim pa nisu nam dosta te nevolje, vrazi, čvorci još nam i kaka »kriza« triba. Sva važna će ko uvijek: »Eto, žene drage, Mame u cilom svitu j' kriza u rane, kako kažu skoro da ćemo bit gladni. Kruv poskupio, zejtna sad ima sad nema al je baš očo gore a šećera nema a i kad ga ima i on očo u nebasa. I sve to zato što se na iljade kilometara od nas, da ne kažem na drugi kraj svita, ratuje«. Baka Manda će ope prva, sva zabrinuta, snuždita: »Mili moji pa kako može bit kriza rane u svitu? Pa u svitu ima svega, i što nam triba i što ne triba, a jidenja milijun fela. A sade, Janjo, divaniš da će bit 'kriza', da neće bit rane a tog u naše države ima koliko ošč«. Vidim i ja sade kako divani baka Janja da se u svitu zakuvalo kod rane, al mislim se kake to stvarno ima s nama veze. Baka Marica kaže da ni njoj ni jasno kako da j' sve poskupilo kod nas, a mi to sve pravimo pa još i prodajemo. Kako može poskupiti ono što ne moramo kupit već imamo i za prodat, i to naveliko, kako se država falji? »Ajd da poskupi malo, al da poskupi duplo to mi ni jasno«, zabrinuto će i ona. Baka Tonka s onim njezinim »Ju-ju-ju«, pa će kako država divani da smo posijali svega, za nas i druge i kako možemo i sanjat da jedna Nemačka štagod nema za jist da joj fali. Čudi ju kako tako kod nas divanu na onom sokočalu od televizora. Pa će sva važna: »Zamislite ovo: mi prodali fabriku za šećer za ništa, narod se bunio al kazali da j' u tom spas, kad ono u dućanu ne mož nać kilu šećera«. E, sa' će strina Evča. Kaže da ona misli kako j' to što bi rekli visoka politika, da mi tu tribamo stajat sa strane, mal navijat vamo mal tamo al da se ne vidi, pa će mona kraju vala dobro proć, sam da se provučemo. Mislim se, ova baš ko da su joj svi političari. Bome j' ona žene izgleda iznenadila s ovim ričima pa niko ništa ni ni reko. Na kraju došo na red ja, pa će baka Janja: »Dite moje, de ti kaži, do sade si od svega što smo divanili baš, baš pametno kazoo«. E, ovaj put sam se pripravio, baš sam dobro slušo šta divanu pa sam smislio šta ću kazat: »Eto, ja študiram da to ko da j' kogot namistio, od svake svađanije, tučnjave, međ državama, nikake 'krize', kogod uvijek zaradi. A študiram da će i sade ko uvijek nagrabusit najviše sirotinja, Eto a ja u študiranju oču kazat da nismo sirotinja al da nismo ni daleko«. Na to će baka Janja naglas: »E, ovaj naš Marin, pa to j' pametno dite, baš skoro ko ja kad sam bila ko on, razumi se u sve pa i u krize«. Po-što nismo rešili »krizu« friško smo se razišli, ko da smo skrivali štagod.

U NEKOLIKO SLIKA

Hodočasnici iz Čerevića, Beočina i
Srijemske Kamenice u Iloku na Antunovo

Tavankutsko kulturno lito 2022.

19.6.2022. - 18:00h XXVII. Festival dječijeg stvaralaštva
»DJECA SU UKRAS SVIJETA« Etno salaš Balažević -Tavankut

24.6.2022. - 20:00h Sveti Ivan Cvitnjak – priskakanje vatre Etno salaš
Balažević -Tavankut

3.7.2022. - 19:30h Tamburaški koncert Dom kulture – Tavankut

8.7.2022. - 19:30h Otvorenje XXXVII. Saziva Prve kolonije naive u
tehnici slame Etno salaš Balažević - Tavankut

8.-11.7.2022. - 18:00h Festival slame Etno salaš Balažević -Tavankut

10.7.2022. - 19:30h Godišnji koncert folklornog odjela Dom
kulture – Tavankut

11.-16.7.2022. XI. Seminar bunjevačkog stvaralaštva
11.srpnja – otvorenje 19,00 sati Etno salaš Balažević -Tavankut

16.7.2022. - 19:30h RISARSKO VEČE – program Tavankutske Dužijance
- 2022 Zatvaranje: XXXVII. Kolonije, XI. Seminara
Etno salaš Balažević -Tavankut

17.7.2022. - 10:30h DUŽIJANCA Župna crkva Presveto Srce Isusovo
Tavankut

17.7.2022. - 20:00h Bandašicino kolo

24.9.2022. - 10:00h - 16:00h Tavankutski festival voća
Etno salaš Balažević – Tavankut

Za više informacija pratite nas na društvenim mrežama:

HKPD Matija Gubec

Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame

hkpd_matijagubec

Dužijanca 2022. – predstojeći programi

četvrtak, 23. lipnja – *Priskakanje vatre na sv. Ivana Cvitnjaka*, dvorište ispred crkve u Đurđinu, 19 sati

subota, 25. lipnja – *Dužijanca malenih*, HKC- u Bunjevačko kolo, tijekom dana

nedjelja, 26. lipnja – *Dužijanca malenih*, katedrala-bazilika sv. Terezije Avilske, 10 sati

utorak, 28. lipnja – VI. Etno radionica pravljenja tarane, Etno salaš u Đurđinu, 9 sati

nedjelja, 3. srpnja – *Dužijanca* u Bajmaku, crkva sv. Petra i Pavla apostola, 10 sati

subota, 9. srpnja – Takmičenje risara, njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, 6,30 sati

nedjelja, 10. srpnja – *Dužijanca* u Žedniku, crkva sv. Marka Evanđelista, 10 sati

subota, 16. srpnja – Natjecanje u pucanju bičevima, njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, 18 sati

nedjelja, 17. srpnja – *Dužijanca* u Tavankutu, crkva Presvetog Srca Isusova, 10,30 sati

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretna informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Na odmoru s djetetom

Najljepše pješčane plaže

Ove godine bih s bratom, njegovim sinom i mamom voljela otići na more. Nismo imali obiteljski odmor, pa mislim da nikad. Sreli smo se jednom u par dana na istom mjestu, ali ne mogu to računati kao odmor. Biti teta je stvarno posebna stvar i volim se igrati u pijesku s malim Arsenijem. Ima tri godine i jako bih voljela da upozna more sa mnom. Sada moje želje uvode različite parametre u izbor destinacije. Do sada su mi parametri bili hrvatska obala i otoci. Ne volim pješčane plaže pa su i one ispale pri odabiru. Kako nemam svoje dijete, i ta iskustva, morala sam se baciti na konzultacije, savjete i istraživanja.

Par važnih savjeta

U biti, važno je da odredište nije predaleko jer je djeci teško sjediti satima u sjedalici i autu. Nadalje, važno je da odabrana lokacija ima pješčane plaže, sadržaje za djecu, da je odabrani smještaj u blizini ambulante, za svaki slučaj. S moje strane, čini se da su to najvažniji parametri, iako mnogi dodaju da je važno ponijeti puno rekvizita i razviti strategije za prvi susret djeteta s vodom. Vjerujem da je to sve bitno, ali ipak ću neke stvari ostaviti da se događaju spontano.

Nevjerojatno mi je da danas postoje popisi za sve i nema toga što sam istražila, a da nisam dobila popis. Bilo da se radi o prvih pet najljepših plaža, atraktivnih, nepoželjnih, za izbjegavanje ili onih koje morate posjetiti. To olakšava posao, ali vjerujem da i zamagluje trag nekim nepravedno zaboravljenim plažama. Naravno, najbolje je kada obiđete sve plaže, pa onda imate priliku sami kreirati liste, no kako je to realno teško izvesti, korisni su savjeti onih koji su posjetili ova mjesta.

Naš izbor

Kao netko tko iz godine u godinu ljetuje na hrvatskoj obali, iznenađena sam da sam iz popularnog izbora najboljih destinacija za odmor s djetetom posjetila samo jed-

nu od njih. Zapravo, i ne čudi jer sam već spomenula kako izbjegavam pješčane plaže, ali sam očekivala da ću biti blizu barem još neke. No, jedina koju sam posjetila, a koja dobro kotira na spomenutoj listi, je na najvećem dalmatinskom otoku Braču i odnosi se na poznatu plažu Bol. Kako nam je put do ovog otoka daleko, neće ući na naše popise, ali je od mene sigurno dobila velike preporuke. Brač je predivan.

Biram, i na prvo mjesto stavljam otok Krk. Do njega se najbrže stiže. Na Krku nikad nisam bila, a što se tiče plaža i sadržaja za djecu, Krk ima što za ponuditi. Posebno se ističe Vela plaža. To je glavna gradska plaža u Baški, šljunčano područje dugačko oko dva kilometra, s plitkim ili postupnim dolaskom u duboko more. Na plaži se mogu iznajmiti suncobrani i ležaljke, a u ponudi su i razni sportsko-rekreacijski sadržaji kao što su tobogani, pedaline, daske za surfanje itd. Otok Krk okružen je čistim i bistrim morem, a plava zastava, kao znak kvalitetne usluge te kristalno bistrog i čistog mora, istaknuta je na 15 plaža ovog otoka. Ovdje možemo istaknuti i plažu u uvali Klimno. Plaža je plitka i pogodna za obitelji s djecom, jer se plažom može prošetati i do stotinjak metara od obale, a voda je do koljena.

Nadalje, na popis bih svakako dodala i Rajsku plažu na otoku Rabu. Plitko i toplo more i pijesak, uz prirodne ljepote okolnog krajolika smještenog u Loparu, 12 kilometara od grada Raba, čine ovu plažu idealnom za odmor s djecom.

Nekoliko čestih prijedloga, koji se ističu na nekoliko mjesta, zbog udaljenosti neće ući na našu listu, ali bilo bi nepravedno ne spomenuti ih. Ima ih mnogo oko Zadra, a kao najbliži se ističe Zaton. Otok Ugljan je na popisu zbog svoje plaže Sabuša, koja ima i betonski dio, za kratki odmor od pijeska.

Mislim da je jasno kako sam odabrala Krk za nas i jako bih voljela da mi se ta želja ostvari. Ali, obećajem, istražiti ću i Cres, Mali Lošinj i sve manje otoke u blizini.

Gorana Koporan

5+Plus**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD**GODIŠNJE****Osiguranje
drugačije od svih**

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJEwww.mips.rs
011/ 715 23 00**RADIO MARIJA**

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

*Naših
prvih*

DESET GODINA

*stvaranja
lijepoga*

 CROART
HRVATSKA LIKOVNA UDRUGA

2011. – 2021.

Predstavljanje monografije HLU *Croart* iz Subotice,
objavljene u povodu desetljeća rada te udruge,
bit će održano u četvrtak, 23. lipnja, u čitaonici Gradske
knjižnice u Subotici. Početak je u 19 sati.